

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Indbydelseskrift

til den

offentlige Examen

i Roskilde Kathedralskole

i Julii Maaaned 1850,

af Skolens Rector

Dr. S. N. J. Bloch,

Statsraad, Ridder af Dannebrog og Dbsmand.

Forudskikket tvende Afhandlinger:

1. Nogle Formler henhørende til de regulære Polygoner af Adjunct
P. D. Broager.
2. Om Indholdet af en dansk Lesebog for Børn, af const. Lærer
Cand. philol. **C. W. Smith.**

Roskilde.

Trykt i J. D. G. Hansons Bogtrykkeri.

Uogle Formler

henhørende til

de regulaire Polygoner,

ved

P. Dorph Broager.

Formler

for Sider og Arealer

af de regulaire Polygone,

hvis Sideantal udtrykkes ved 2^n eller 2^{n-3} eller 2^{n-5} .

(Til Brug ved Underviisning).

Formler for Beregning af Sider og Areal af de regulaire ind- og omskrevne Polygone, der have evennævnte Sideantal, høre ligefrem til den Deel af Geometrien, der skal læres til Examen artium. Da min Bearbejdelse af dette Udsnit af den elementaire Geometri maaske kan være beqvem for een eller anden Lærer i Mathematik, saa benytter jeg mig af den Leilighed, som Skoleprogrammet for 1850 tilbyder, for at gjøre den kjendt i en større Kreds.

Cirkelns Radius betegnes r , den indskrevne regulaire n Kants Areal betegnes med p_n og dens Side med s_n og dens mindste Radius med r_{n-} . Den omskrevne regulaire n Kants Areal og Side betegnes P_n og S_n .

En Arithmetisk Lærefætning om Rodstørrelser forudsættes her, da den meget letter Forstaelsen af nogle af de Trans-

formationer, der forekomme i Beviserne. Sætningen lyder saaledes

„Naar den nte Rod af et Tal multipliceres udenfor „Rodtegnet med a, og der under Rodtegnet divideres med a^n , eller „ombendt, da forbliver Udtrykkets Værdi usforandret. Med Tegn

$$\sqrt[n]{b} = a \sqrt[n]{\frac{b}{a^n}} = \frac{\sqrt[n]{a^n b}}{a}$$

Denne Læresætning betegnes i Henviisningerne Th. ar.

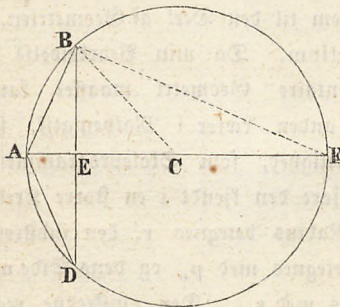
1) Naar Korde til en Bue betegnes K og Korde til den halve Bue betegnes k, da faaer man følgende Formel for k udtrykt ved Radius = r og K

$$k = r \sqrt{2 - \sqrt{4 - \frac{K^2}{r^2}}}$$

en Formel som tillige gjelder for s_{2n} udtrykt ved r og s_n idet s_{2n} er Korde til det Halve af n Kantens Bue, saa at man ogsaa har

$$s_{2n} = r \sqrt{2 - \sqrt{4 - \frac{s_n^2}{r^2}}}$$

hvor s_{2n} og s_n kun ere særegnere Værdier af de almindeligere k og K.

Beviis. BD er en Korde = K og A er Midtpunkt i Buen BD. Jeg har da $AB = k$. C er Centrum. Man har da, at Diametren AF faaer lodret paa Midten af BD i Punktet E, saa at $BE = \frac{1}{2}K$. Videre have vi $\angle ABF = R$. Heraf følger

$$\frac{AE : k = k : 2r}{k^2 = 2r \cdot AE}$$

$$k = \sqrt{2r \cdot AE}$$

Men $AE = AC - EC = r - EC$ og da $EC = \sqrt{BC^2 - BE^2} =$
 $\sqrt{r^2 - \frac{K^2}{4}}$, saa havez $AE = r - \sqrt{r^2 - \frac{K^2}{4}}$ og

$$k = \sqrt{2r \left(r - \sqrt{r^2 - \frac{K^2}{4}} \right)}$$

$$k = \sqrt{2r^2 - 2r \sqrt{r^2 - \frac{K^2}{4}}}$$

Th. ar.

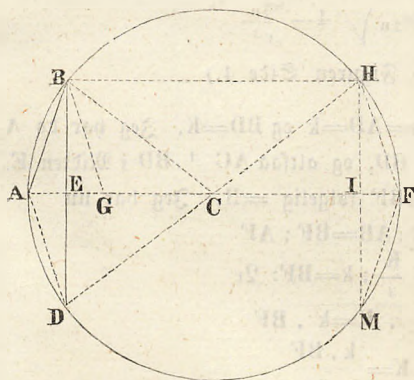
$$k = \sqrt{2r^2 - r \sqrt{4r^2 - K^2}}$$

Th. ar.

$$k = \sqrt{2r^2 - r^2 \sqrt{4 - \frac{K^2}{r^2}}}$$

Th. ar.

$$k = r \sqrt{2 - \sqrt{4 - \frac{K^2}{r^2}}}$$

Bed Hjælp af vedførte
 de Figur kan samme
 Formel bevisez med
 færre Transformatio-
 ner. AF er en Dia-
 meter. Lad $AB = AD =$
 $HF = FM$ være k , saa
 har man $BD = HM =$
 K . Jeg affætter $BG =$
 AB , og EG bevisez $= AE$
 $= IF$. Jeg har da ABG

$\simeq ACB$. Altsaa

$$\frac{AG : AB = AB : BC}{AG : k = k : r}$$

$$k = \sqrt{r \cdot AG};$$

men $AG = AF - GF =$ og da

$$GF = EI = BH = \sqrt{DH^2 - BD^2} = \sqrt{4r^2 - K^2}$$

faa er $AG = 2r - \sqrt{4r^2 - K^2}$ og

$$k = (\sqrt{r(2r - r\sqrt{4r^2 - K^2})}) =$$

$$\text{Th. ar.} = \sqrt{2r^2 - r^2\sqrt{4 - \frac{K^2}{r^2}}} \quad \text{Th. ar.} = r\sqrt{4 - \sqrt{4 - \frac{K^2}{r^2}}}$$

Udtrykket $\sqrt{4 - \frac{K^2}{r^2}}$ er Forholdsexponenten mellem Supplementkorden til K og Radius. Thi $BH = \sqrt{DH^2 - BD^2} = \sqrt{4r^2 - K^2}$ og $\frac{BH}{r} = \sqrt{\frac{4r^2 - K^2}{r^2}} = \sqrt{4 - \frac{K^2}{r^2}}$

2) Skal Korden til en Bue udtrykkes ved Korden til den halve Bue, da faaer man

$K = k\sqrt{4 - \frac{k^2}{r^2}}$ eller, naar Buen til K antages at være $\frac{1}{n}$ af Peripherien

$$s_n = s_{2n}\sqrt{4 - \frac{s_{2n}^2}{r^2}}$$

(See Figuren Side 4.)

Beviis. AB haves $= AD = k$ og $BD = K$. Jeg har da A som Midtpunkt i Buen BD , og altsaa $AC \perp BD$ i Midten E . F er en Diameter og ABF følgerig $= R$. Jeg har nu

$$BE : AB = BF : AF$$

$$\text{eller } \frac{K}{2} : k = BF : 2r$$

$$r \cdot K = k \cdot BF$$

$$K = \frac{k \cdot BF}{r}$$

$$\text{Men } BF = \sqrt{AF^2 - AB^2} = \sqrt{4r^2 - k^2}$$

$$\text{altsaa } K = k \frac{\sqrt{4r^2 - k^2}}{r}$$

$$K = k\sqrt{4 - \frac{k^2}{r^2}} \text{ eller}$$

$$s_n = s_{2n} \sqrt{4 - \frac{s_{2n}^2}{r^2}}$$

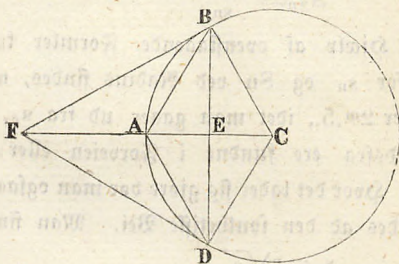
Naar de to Tangenter fra Punctet A til en Cirkel betegnes t , og Korden DB mellem de to Berøringspuncter betegnes k , da bliver Formlen for Tangenten udtrykt ved Korden og Radius $= r$ denne:

$$t = \frac{k}{\sqrt{4 - \frac{k^2}{r^2}}}$$

og da Siden i den omskrevne regulære n -Kant eller S_n er det dobbelte af Tangenten til den indskrevne n Kantsides halve Bue, saa bliver

$$S_n = \frac{2s_n}{\sqrt{4 - \frac{s_n^2}{r^2}}}$$

Beviis \equiv FDC = R og FC staaer lodret paa Midten af BD. Jeg har altsaa $DE = \frac{k}{2}$

Jeg veed nu

$$FD : CD = DE : CE \text{ eller}$$

$$t : r = \frac{k}{2} : CE$$

$$t = \frac{rk}{2CE}$$

$$\text{Men } CE = \sqrt{DC^2 - DE^2} = \sqrt{r^2 - \frac{k^2}{4}} \text{ altsaa}$$

$$1 - \frac{rk}{2\sqrt{r^2 - \frac{k^2}{4}}} = \frac{rk}{r\sqrt{4 - \frac{k^2}{r^2}}} = \frac{k}{\sqrt{4 - \frac{k^2}{r^2}}}$$

Dg da S_n er det dobbelte af det 1, hvis Kæde = s_n , saa bliver

$$S_n = \frac{2s_n}{\sqrt{4 - \frac{s_n^2}{r^2}}}$$

4) For S_{2n} kan et lettere Udtryk udledes ved s_{2n} og s_n , saa at man faaer

$$S_{2n} = \frac{2s_{2n}^2}{s_n}$$

Beviiis.

$$S_{2n} = \frac{2s_{2n}^2}{\sqrt{4 - \frac{s_{2n}^2}{r^2}}} = \frac{2s_{2n}^2}{s_{2n}^2 \sqrt{4 - \frac{s_{2n}^2}{r^2}}}$$

men da $s_n = s_{2n} \sqrt{4 - \frac{s_{2n}^2}{r^2}}$ saa bliver

$$S_{2n} = \frac{2s_{2n}^2}{s_n}$$

5) Ved Hjælp af ovenstaaende Formler kunne meget let Udtryk for s_n og S_n ved Radius findes, naar $n=2^m$ eller $2^m 3$ eller $2^m 5$, idet man gaaer ud fra s_6 , s_{10} og s_4 der andenstedsfra ere fundne i Forveien eller med Lethed kunne findes. Hver det lader sig gjøre bør man ogsaa altid lade Udtrykket findes ad den synthetiske Wei. Man finder da

$$s_3 = r\sqrt{3}$$

$$\text{Beviiis. } s_3 = s_6 \sqrt{4 - \frac{s_6^2}{r^2}} = r\sqrt{4-1} = r\sqrt{3}$$

$$s_{12} = r\sqrt{2 - \sqrt{3}}$$

Beviiis.

$$s^{12} = r\sqrt{2 - \sqrt{4 - \frac{s_6^2}{r^2}}} = r\sqrt{2 - \sqrt{4-1}} = r\sqrt{2 - \sqrt{3}}$$

$$s_{24} = r\sqrt{2 - \sqrt{2 + \sqrt{3}}}$$

Beviis.

$$\begin{aligned} s_{24} &= r\sqrt{2 - \sqrt{4 - \frac{s_{12}^2}{r^2}}} = r\sqrt{2 - \sqrt{4 - \frac{r^2(2 - \sqrt{3})}{r^2}}} \\ &= r\sqrt{2 - \sqrt{4 - (2 - \sqrt{3})}} = r\sqrt{2 - \sqrt{2 + \sqrt{3}}} \end{aligned}$$

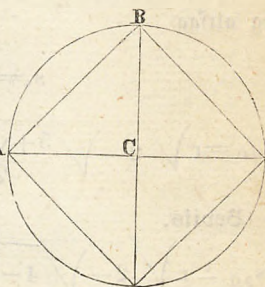
paa aldeles lignende Maade findes nu

$$s_{48} = r\sqrt{2 - \sqrt{2 + \sqrt{2 + \sqrt{3}}}}$$

$$s_{96} = r\sqrt{2^2 - \sqrt{2 + \sqrt{2 + \sqrt{2 + \sqrt{3}}}}} \quad \text{osv.}$$

$$s_4 = r\sqrt{2}$$

Beviis. Naar $AB = s_4$, da er $\angle AOB = 90^\circ$ og $\angle ACB = 90^\circ$. Jeg har da $AB^2 = AC^2 + BC^2$ eller $s_4^2 = 2r^2$ og $s_4 = r\sqrt{2}$.

$$s_8 = r\sqrt{2 - \sqrt{2}}$$

$$\begin{aligned} \text{Beviis. } s_8 &= r\sqrt{2 - \sqrt{4 - \frac{s_4^2}{r^2}}} = r\sqrt{2 - \sqrt{4 - \frac{2r^2}{r^2}}} \\ &= r\sqrt{2 - \sqrt{2}} \end{aligned}$$

$$s_{16} = r\sqrt{2 - \sqrt{2 + \sqrt{2}}}$$

Beviis.

$$\begin{aligned} s_{16} &= r\sqrt{2 - \sqrt{4 - \frac{s_8^2}{r^2}}} = r\sqrt{2 - \sqrt{4 - \frac{r^2(2 - \sqrt{2})}{r^2}}} \\ &= r\sqrt{2 - \sqrt{4 - (2 - \sqrt{2})}} = r\sqrt{2 - \sqrt{2 + \sqrt{2}}} \end{aligned}$$

paa aldeles lignende Maade findes nu

$$s_{32} = r\sqrt{2 - \sqrt{2 + \sqrt{2 + \sqrt{2}}}} \quad \text{og}$$

$$s_{6,4} = r\sqrt{2 - \sqrt{1 + \sqrt{2 + \sqrt{2 + \sqrt{2}}}}} \text{ osv.}$$

Man har andenstedsfra $s_{1,0} = r \frac{\sqrt{5-1}}{2}$ og kan ogsaa efter No. 2 deraf udlede en Formel for s_5 , men paa en besværligere Maade end den, som Ligningen

$$s_5^2 = r^2 + s_{1,0}^2$$

giver. Man har nemlig her $s_5^2 = r^2 + r^2 \left(\frac{\sqrt{5-1}}{2} \right)^2$ eller

$$s_5^2 = r^2 + r^2 \left(\frac{6 - 2\sqrt{5}}{4} \right) = r^2 + r^2 \left(\frac{3 + \sqrt{5}}{2} \right) = r^2 \left(\frac{5 + \sqrt{5}}{2} \right)$$

og altsaa

$$s_5 = r \sqrt{\frac{5 + \sqrt{5}}{2}}$$

$$s_{2,0} = r \sqrt{2 - \sqrt{\frac{5 + \sqrt{5}}{2}}}$$

Beviis.

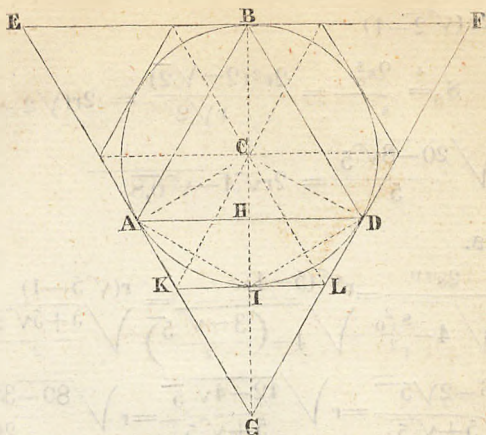
$$\begin{aligned} s_{2,0} &\stackrel{1}{=} r \sqrt{2 - \sqrt{4 - \frac{s_{1,0}^2}{r^2}}} = r \sqrt{2 - \sqrt{4 - \frac{r^2(3 - \sqrt{5})}{r^2 \cdot 2}}} \\ &= r \sqrt{2 - \sqrt{4 - \left(\frac{3 - \sqrt{5}}{2} \right)}} = r \sqrt{2 - \sqrt{\frac{5 + \sqrt{5}}{2}}} \end{aligned}$$

Den omskrevne regulære nKants Sider findes efter 3 og 4 at være

$$S_3 = 2r\sqrt{3} \text{ eller det dobbelte af den indskrevne 3kantside.}$$

$$\text{Bev. } S_3 \stackrel{3}{=} \frac{2s_3}{\sqrt{4 - \frac{s_3^2}{r^2}}} = \frac{2r\sqrt{3}}{\sqrt{4 - \frac{3r^2}{r^2}}} = 2r\sqrt{3} \text{ eller } 2s_3.$$

At S_3 har den sidste Værdi indsees ogsaa med den største Letthed ved den blotte Betragtning af vedføiede Figur, hvori EFG sees at bestaae af 4 ligesidede og congruente Trekkanter af hvilke ABD er den indskrevne p_3 .

$$S_4 = 2r,$$

som indsees umiddelbart. Denne Side og s_6 ere de eneste Sider, i hvis Udtryk Radius har en rational Coefficient.

$$S_5 = 2r\sqrt{5-2\sqrt{5}}$$

Bevijs.

$$\begin{aligned} S_5^3 &= \frac{2s_5^3}{\sqrt{4-\frac{s_5^2}{r^2}}} = \frac{2r\sqrt{\frac{5-\sqrt{5}}{2}}}{\sqrt{4-\left(\frac{5-\sqrt{5}}{2}\right)}} = 2r\sqrt{\frac{5-\sqrt{5}}{3+\sqrt{5}}} \\ &= 2r\sqrt{\frac{20-8\sqrt{5}}{4}} = 2r\sqrt{5-2\sqrt{5}} \end{aligned}$$

$$S_6 = \frac{2r\sqrt{3}}{3} = \frac{2}{3}s_3$$

$$\text{Bevijs. } S_6^3 = \frac{2s_6^3}{\sqrt{4-\frac{s_6^2}{r^2}}} = \frac{2r}{\sqrt{4-1}} = \frac{2r}{\sqrt{3}} = \frac{2r\sqrt{3}}{3} = \frac{2}{3}s_3$$

Dette kan ogsaa bevisees synthetisk, idet Spiden BH i ABC sees at være $1\frac{1}{2}$ Radius = GH, fordi CH = HI = $\frac{1}{2}r$, men da bliver KL eller $S_6 = \frac{2}{3}$ AD. KL er = S_6 fordi \sphericalangle ID = AI = 60°

(See ovenstaaende Figur.)

$$S_8 = 2r(\sqrt{2}-1)$$

$$\text{Beviis. } S_8 = \frac{2s_8^2}{s^4} = \frac{2r^2(2-\sqrt{2})}{r\sqrt{2}} = 2r(\sqrt{2}-1)$$

$$S_{10} = r\sqrt{\frac{20-8\sqrt{5}}{5}} = 2r\sqrt{1-\sqrt{0,8}}$$

Beviis.

$$\begin{aligned} S_{10} &= \frac{2s_{10}^2}{s^4} = \frac{r\sqrt{(5-1)}}{\sqrt{4-\frac{s_{10}^2}{r^2}}} = \frac{r(\sqrt{5}-1)}{\sqrt{4-\left(\frac{3-\sqrt{5}}{2}\right)^2}} = \frac{r(\sqrt{5}-1)}{\sqrt{\frac{5+5\sqrt{5}}{2}}} \\ &= r\sqrt{\frac{6-2\sqrt{5}}{5+\sqrt{5}}} = r\sqrt{\frac{12-4\sqrt{5}}{5+\sqrt{5}}} = r\sqrt{\frac{80-32\sqrt{5}}{20}} \\ &= r\sqrt{\frac{20-8\sqrt{5}}{5}} = 2r\sqrt{\frac{5-2\sqrt{5}}{5}} = 2r\sqrt{1-\sqrt{0,8}} \end{aligned}$$

$$S_{12} = 2r(2-\sqrt{3})$$

$$\text{Beviis. } S_{12} = \frac{2s_{12}^2}{s^6} = \frac{2r^2(2-\sqrt{3})}{r} = 2r(2-\sqrt{3})$$

Da den har n Sider, saa er enhver regulær n Kant's Perimeter $= n \times$ Siden.

Det her udviklede udgjør noget mere end hvad der kan forlanges til Examen, og man kan udelade nogle af de sværere Formler.

7) Udtrykkene for de regulære Polygoners Fladeindhold beregnes paa forskjellige Maader for de omskrevne og indskrevne Polygoner.

For den omskrevne n Kant P_n er Udtrykket for Fladeindholdet

$$P_n = \frac{n.S_n \cdot r}{2}$$

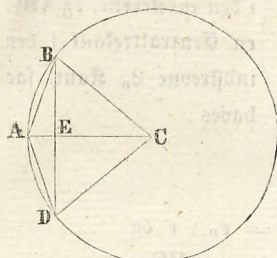
i det, som bekjendt, Polygonen kan betragtes som en Trekant,

hvis Grundlinie = Perimetren = $n \cdot s_n$ og hvis Høide = mindste Radius = r i en omskrevne Polygon.

8) For den indskrevne $2n$ Kant beregnes Fladeindholdets Udtryk ved r lettest efter følgende Formel

$$P_{2n} = \frac{n s_n r}{2}$$

Formlen bevises let saaledes:

ABC og ADC ere Centraltrekanter i en $2n$ Kant, C er Centrum, BD er altsaa en n Kantside = s_n , og Radius AC staaer lodret paa Midten af den i E . Betragt nu AC som Grundlinie i $\triangle ABC$, saa bliver Arealet af $ABC = \frac{AC \cdot BE}{2}$

$\frac{r}{2} \times \frac{s_n}{2} = \frac{r \cdot s_n}{4}$, men da $2n$ Kanten indeholder $2n$ saadanne

Trekanter, saa bliver $p_{2n} = \frac{2n \cdot s_n \cdot r}{4} = \frac{n \cdot s_n \cdot r}{2}$

9) Man kan ogsaa udlede $2n$ Kantens Fladeindhold af n Kantens, idet naar r_n betegner mindste Radius i n Kanten,

$$p_{2n} = \frac{p_n \times r}{r_n}$$

Bevijs (see Figuren i 8)

$$ABC : BEC = r : r_n$$

Multipliseres her første og andet Led i Proportionen begge med $2n$, saa faaer man, da $2n \times ABC = p_{2n}$ og $2n \times BEC = p_n$.

$$p_{2n} : p_n = r : r_n$$

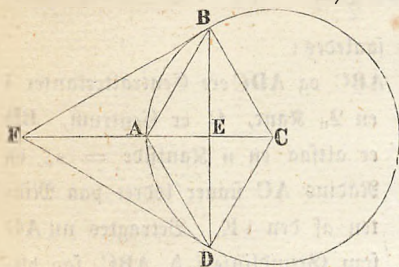
$$p_{2n} = \frac{p_n \times r}{r_n}$$

10) Den omskrevne n Kants Areal kan ogsaa udledes

af den indskrevne 2_n Kant's Areal i Forbindelse med den indskrevne n Kant's idet

$$P_n = \frac{p_{2n}^2}{p_n}$$

Beviiis. Lad FBC være den halve Centraltrekant i den omskrevne n Kant og BEC den halve Centraltrekant i den indskrevne, og ABC en Centraltrekant i den indskrevne 2_n Kant, saa høves

$$BEC : ABC = CE : AC = r_n : r \text{ og}$$

$$ABC : FBC = AC : FC = r : FC$$

Men da $\angle FBC = R$ og $FC \perp BD$ i Midten E saa er

$$EC : BC = BC : FC \text{ eller}$$

$$r_n : r = r : FC$$

Men naar disse to Forhold ere ligestore saa bliver ogsaa

$$BEC : ABC = ABC : FBC$$

Multipliseres nu alle Led i Proportionen med 2_n da faaer man

$$p_n : p_{2n} = p_{2n} : P_n$$

$$P_n = \frac{p_{2n}^2}{p_n}$$

11) Man kan ogsaa udlede den omskrevne n Kant's Areal af den indskrevnes og mindste Radius i det man kan bevise

$$P_n = \frac{p_n r^2}{r_n^2}$$

Beviiis. Da P_n er ligedannet med p_n , fordi de ere regulære Polygoner med ligemange Sider, saa forholde de sig som Quadraterne af deres mindste Radier eller

$$P_n : p_n = r^2 : r_n^2$$

$$p_n = \frac{p_n r^2}{r_n^2}$$

12) Ved Hjælp af de ovenstaaende Ætninger kunne nu Arealerne af de fleste til ovenansførte Eider hørende Polygo-

$$\frac{n \cdot s_n \cdot r}{2}$$

Jeg finder da

$$p_6 = \frac{3r^2\sqrt{3}}{2}$$

Beviis. $p_6 = \frac{3s_3 \times r}{2} = \frac{3 \cdot r \cdot \sqrt{3} \times r}{2} = \frac{3r^2\sqrt{3}}{2}$

$$p_3 = \frac{3r^2\sqrt{3}}{4} = \frac{p_6}{2}$$

Beviis. Vedføiede Figur viser at p_6 bestaaer af 6 congruente Trekanter, hvoraf de 3 om Cent. udgøre p_3 , som altsaa maa være det halve af p_6 men $p_6 = \frac{3r^2\sqrt{3}}{2}$ alt-

saar $p_3 = \frac{3r^2\sqrt{3}}{4}$

$$p_4 = 2r^2$$

Beviis. p_4 er et Quadrat, hvis Side = $s_4 = r\sqrt{2}$; jeg har altsaa $p_4 = s_4^2 = 2r^2$ (See Fig. Pag. 9).

$$p_8 = 2r^2\sqrt{2}$$

Beviis. $p_8 = \frac{4s_4 \cdot r}{2} = 2 \cdot r\sqrt{2} \cdot r = 2r^2\sqrt{2}$

$$p_{10} = 5r^2 \sqrt{\frac{5 - \sqrt{5}}{8}}$$

$$\text{Bev. } p_{10} = \frac{8}{2} \frac{5s_5 r^5}{2} = 5r^2 \sqrt{\frac{5 - \sqrt{5} \cdot r}{2}} = 5r^2 \sqrt{\frac{5 - \sqrt{5}}{8}}$$

$p_{12} = 3r^2$ eller = det Quadrat, som kan tegnes paa den indskrevne regulære Trekantside.

Beviss. $p_{12} = \frac{8}{2} \frac{6s_6 r^6}{2} = 3r^2$. Hvis man tegner et Quadrat paa den indskrevne regulære Trekantside $r\sqrt{3}$, saa bliver Quadratets Areal $= (r\sqrt{3})^2 = 3r^2 = p_{12}$.

$$p_{20} = 2,5 \times r^2 (\sqrt{5} - 1)$$

$$\text{Beviss. } p_{20} = \frac{8}{2} \frac{10s_{10} r^5}{2} = 5 \times r \cdot (\sqrt{5} - 1)r = 5r^2 (\sqrt{5} - 1)$$

Paa aldeles lignende Maade bevises nu

$$p_{16} = 4r^2 \sqrt{2 - \sqrt{2}}, \quad p_{32} = 8r^2 \sqrt{2 - \sqrt{2 + \sqrt{2}}}$$

$$p_{64} = 16r^2 \sqrt{2 - \sqrt{2 + \sqrt{2 + \sqrt{2}}}}$$

$$\text{osv. og } p_{24} = 6r^2 \sqrt{2 - \sqrt{3}}, \quad p_{48} = 12r^2 \sqrt{2 - \sqrt{2 + \sqrt{3}}}$$

$$p_{96} = 24r^2 \sqrt{2 - \sqrt{2 + \sqrt{2 + \sqrt{2}}}} \quad \text{osv.}$$

13) For Beregningen af de omskrevne Polygons Fladeindhold findes Formlerne ved Hjælp af Nr. 7. Jeg faaer saaledes

$P_3 = 3r^2 \sqrt{3}$ = det dobbelte af den indskrevne 6 Kant og det firedobbelte af p_3 .

$$\text{Beviss. } P_3 = \frac{7}{2} \frac{3s_3 \times r}{2} = \frac{6}{2} \frac{3 \times 2r \sqrt{3} \times r}{2} = 3r^2 \sqrt{3}$$

og da $p_6 = \frac{3r^2 \sqrt{3}}{2}$ og $p_3 = \frac{3r^2 \sqrt{3}}{4}$, saa indsees, at

$P_3 = 2p_6 = 4p_3$, hvilket ogsaa bliver tydeligt ved at betragte Figuren i Nr. 6.

P_4 eller det omskrevne Quadrat $= 4r^2$, fordi Siden $= 2r$.
 $P_5 = 5r^2\sqrt{5-2\sqrt{5}}$

$$\text{Beviis. } P_5 = \frac{5 \times S_5 \times r^6}{2} = \frac{5 \cdot 2r^2 \sqrt{5-2\sqrt{5}}}{2} =$$

$$5r^2\sqrt{5-2\sqrt{5}}$$

$$P_6 = 2r^2\sqrt{3} = \frac{2}{3}P_3 = \frac{4}{3}p_6 = \frac{8}{3}p_3$$

$$\text{Beviis. } P_6 = \frac{6 \cdot S_6 \cdot r^6}{2} = \frac{6 \cdot 2r\sqrt{3} \cdot r^6}{2 \cdot 3} = 2r^2\sqrt{3} =$$

$$\frac{2}{3} \times 3r^2\sqrt{3} = \frac{2}{3}P_3 \text{ men } P_3 = 2p_6 = 4p_3, \text{ altsaa}$$

$$\frac{2}{3}P_3 = \frac{4}{3}p_6 = \frac{8}{3}p_3$$

Dette kan ogsaa indsees, naar man overveier, at Trekanten $KLK = KCL$ (Fig. i 6) indeholdes 9 Gange i P_3 og 6 Gange i P_6 og at Trekanten $AID = ACD = AIG =$ osv. indeholdes 12 Gange i P_3 , 6 Gange i p_6 og 3 Gange i p_3 .

$$P_8 = 8r_2(\sqrt{2}-1)$$

$$\text{Beviis. } P_8 = \frac{8S^8r}{2} = \frac{8 \cdot 2r(\sqrt{2}-1)r}{2} = 8r^2(\sqrt{2}-1)$$

$$P_{10} = 10r^2\sqrt{1-\sqrt{0,8}} \quad P_{12} = 12r_2(2-\sqrt{3}) \text{ osv.}$$

Om Indholdet
af
en dansk Læsebog
for Børn.

En Afhandling

af

C. W. Smith,
Candid. philol. og const. Lærer ved Roskilde Cathedralsskole.

i.

De praktiske Fags Theorier, disse i snevreste Betydning empiriske Videnskaber, bruges sædvanlig Venævnelse paa saadanne Begreber, som enhver Mand af Faget ved den daglige Erfaring maa være bleven fortrolig med, uden al Betænkelse eller Tvivl om deres Almeenforstaaelighed og Sikkerheden af deres Betydning. Men herved kan undertiden det Tilfælde indtræde, at det efter nogen Tids Forløb viser sig, at disse Begreber ikke desto mindre have deres Dialektik, som let kan bringe Forvirring ind i Theorien og igjennem denne maaffee ogsaa i Praxis, hvis man ikke i Tide er betænkt paa at klare sig Begreberne ved at bestemme deres Grændser og gjensidige Forhold. Et saadant Tilfælde troer jeg at have bemærket i Pædagogiken med Hensyn til Begreberne Opdragelse og Underviisning, som nogle Pædagoger anvende simpelthen efter Gehør, medens andre vel ikke have kunnet afværge en Følelse af Ubekjendtskab med den Grund, hvorpaa Bygningens to Hovedpiller hvilede, men dog ikke have anset nogen Fare for Bygningen, og derfor ikke undersøgt Grunden nøiere. Curtmann erklærer saaledes Opdragelse og Underviisning ligefrem for uadskillelige i Begrebet, endmere i Udførelsen. Niemeier gaaer derimod ind paa en Distinction, som han stræber at lægge til Grund for sit hele Værk; han sætter nemlig Opdragelsens Væsen deri, at den stræber at vedligeholde og forbedre hvad der som Anlæg er nedlagt i Barnet og at udvikle det af Naturen Givne, medens Underviisningen

gaaer ud paa udenfra at tilføre Elevens Begreber, Kundskaber og Erfaring og efter prøvede Regler og Methoder at give hans egne Kræfter den lykkeligste Retning. Men ikke at tale om at denne Distinction allerede ved en Modsigelse forraader sin Usikkerhed, forsaavidt Elevens egne Kræfter dog vel maae være ham givne af Naturen, og at der fra et psychologisk Standpunkt med Grund kunde spørges, om der overhovedet kan bringes Noget ind i Sjælen uden ved at kalde slumrende Forestillinger og Anlæg til Live, saa føler man snart, at den heller ikke svarer til Erfaringens Resultater, og at navnlig Underviisningen, naar man fastholder den Deel af Definitionen, der er Mening i, og seer bort fra Modsigelsen, derved indskrænkes utilbørligt. Følgen af det indre Skillemærkes Usikkerhed viser sig ogsaa snart, idet Niemieier i den følgende Lærebygning umærkeligt ombytter det med et ydre, og kalder enhver Indflydelse paa Barnet, som udgaaer fra Forældre eller Foresatte, Opdragelse, den derimod, som enten Skolen eller Privatlæreren udøver, Underviisning. Men denne empiriske Betragtning finder tilstrækkelig Gjendrivelse i Curtmanns veludviklede Anskuelse, at Opdragelse og Underviisning i Udførelsen næppe lade sig adskille, hvori man vistnok maa give denne Pædagog Ret, om man end er mindre enig med ham, hvad Begrebet angaaer. Han udvikler nemlig særdeles smukt, hvorledes det selv for den meest samvittighedsfulde Opdrager er en Umulighed at forbeholde sig Opdragelsen alene eller at beregne, end sige forhindre, den Indflydelse, som mangfoldige af ham uafhængige Omgivelser udøve paa Barnet. Af disse Medopdragere, som Curtmann kalder dem, er netop Læreren een af de vigtigste. Den Indflydelse, han saavel ved sin Personlighed som ved sit Feredrag af Læregjenstandene kan have paa Elevens Opdragelse, er uberegnelig, og man stiller med Rette den Fordring til ham, at han selv intet Dieblik maa glemme dette. Det er ogsaa med Rette oftere

bleven fremhævet, at Skolens Disciplin betyder noget Mere end en blot Betingelse for sammes Virksomhed, og næst dette sit nærmeste Formaal bør betragtes som et Opdragelsesmiddel. Medens saaledes Underviisningen paa flere Maader griber ind i Opdragelsen, maa paa den anden Side Opdragelsen ofte foranlediges til at optage Elementer af Underviisning i sig, ja der gives endog en Art af Underviisning, som kun Opdrageren kan paatage sig, Læreren derimod nødvendig maa vise fra sig. I hvorvel det nemlig er Læreren's Pligt villig at indlade sig paa Disciplens Spørgsmaal og Tvivl, forsaavidt disse angaae Læregjenstanden, saa vil det dog see galt ud for ham, hvis han ikke veed at forbyde og forhindre alle uvedkommende Spørgsmaal i Læretimen, som maaskee med en hos Drengene ikke usædvanlig Fiffighed kunne have til Hensigt at indvikle ham i en Samtale for at aflede Opmærksomheden fra den Gjenstand, hvorom der i denne Time ene skal være Tale. Opdrageren derimod maa udentvivel, maaskee med Undtagelse af enkelte ganske særegne Tilfælde, stedse ansee det for sin Pligt, saavidt det staaer i hans Magt, at give Eleven alle de Oplysninger, han forlanger, følge ham gjennem alle de Labyrinth'er af Spørgsmaal og Tvivl, hvori han maatte ønske hans Veiledning, og ikke ophøre, før den barnlige Videbegjerlighed er fuldstændig tilfredstillet.

Vi see altsaa, at Opdragelse og Underviisning, netop fordi de i Udsørelsen ere vanskelige at adskille, desmere trænge til at adskilles i Begrebet, og at en saadan Begrebsanalyse ikke er uden praktisk Betydning, vil det heller ikke være vanskeligt at paavise. Saaledes taler Hr. Adjunct Rogind i sin apologetiske Afhandling for den af ham i Forening med to Colleger udgivne danske Læsebog*) i Begyndelsen om denne ganske som om en Børnebog, altsaa et Opdragelseskrift, antyder senere, at dens udelukkende Formaal er at fremme en

*) Karhuus Cathedralsskoles Program for 1847.

levende Tilsegnelse af Sproget, altsaa reent didaktisk, men vender omsider umærkeligt tilbage til den første Betragtning og ender i denne. Men det er netop ved Underviisningen i Modersmaalet af størst Vigtighed for Læreren at have de omtalte Begreber paa det Rene, for at han ikke, da Underviisningen netop i dette Fag kommer stærkest i Berøring med Opdragelsen, enten af Uforsigtighed eller indviklet i theoretiske Bildfarelser skal træde hindrende i Veien for Opdragerens Bestræbelser. Det Samme gjælder ogsaa om Udgiveren af en dansk Læsebog, især naar denne ikke blot er bestemt for Latinskolens yngste Classer, men ogsaa for de første Begyndere, der endnu ikke kunne optages i Latinsolen, naar denne ikke har Forberedelsesclasser. Thi vel er en dansk Læsebog ingen Børnebog men et Hjælpemiddel ved Underviisningen, men den, der paatager sig Valget af dens Indhold, bør dog stedse betænke, at det hverken staaer i hans eller Læreren Magt at indskrænke dens Virkninger til et enkelt didaktisk Formaal, eller beregne, hvilken Retning den kan give Elevens hele aandelige Væsen. Overhovedet kan man vist anbefale Enhver, der giver sig af med denne Deel af Underviisningen, nogen Mistillid til egne theoretiske Anstuelser, da det næppe er nogen Dodelig muligt med fuldkommen Sikkerhed at afgjøre, hvorvidt disse virkelig ere Glimt af det evige Sande, eller maaskee blot Frugter af en flygtig Tidsaaend, af Dognets Lumer eller reent subjective Indfald.

Jeg troer saaledes at have viist, at en sikker Bestemmelse af Begreberne, Opdragelse og Underviisning, er af ikke ganske ubetydelig praktisk Vigtighed, især med Hensyn paa Underviisningen i Modersmaalet. Og dog er jeg saa langt fra her at ville meddele nogen ny Opdragelse, at jeg tværtimod troer, den saanedes Begrebsbestemmelse, i det Mindste hvad Opdragelsen angaaer, maa kunne findes i enhver Moralphilosophie. Opdragelse kalder jeg enhver Indvirkning paa Eieven,

der gaaer ud paa at lede Udviklingen af hans moraliske Anlæg. I Modsætning hertil er Underviisningen en Omfarg for hans intellectuelle Dannelse. Barnets uudviklede Bevidsthed omfatter ingenlunde Alt, hvad der boer i det. Fornuften ligger drommende i sin Bugge endnu mange Aar efter at Barnet er afsvant fra Buggen. Sit indre Livs Yttringer opfatter det hovedsagelig gjennem Følelsen. Det har Drifter, Begjeringer, Tilbøieligheder, af hvilke det lader sin Villie bestemme, omtrent som Mennesket i Naturtilstanden. Men blandt disse er der een, som er væsentlig forskjellig fra de andre, idet den er en Følelse af det menneskelige Væsens almindelige Natur og Bestemmelse, der i sin Heelhed er nedlagt som Anlæg i hvert enkelt Individ, hvilket i Skriften betegnes ved det Udtryk, at Mennesket er skabt i Guds Billede. Denne Følelse af det absolute Formaal er den moraliske Følelse, hvis Forhold til de andre Drifter med deres tilfældige og vilkaarlige Formaal imidlertid endnu ikke er opgaaet for den barnlige Bevidsthed; den fornemmes kun af Barnet som een af de mange Tilskyndelser til at handle, og i Tilfælde af, at den skulde komme i Strid med en anden, ingenlunde som den mægtigste. Denne moraliske Følelse er det Opdragerens Opgave at uddanne og lede, da han hverken kan eller vil bringe den egentlige concrete Bevidsthed til Udvikling for Eiden. Han maa virke paa Eieven ved sin Personlighed og vide at fængsle ham til sig ved en Hengivenhed, i hvilken den moraliske Følelse foreløbig kan gaae op, men hvor vanskelig denne Opgave er, og hvor ufuldkommen den især i Begyndelsen lader sig realisere, sees bedst af Lydighedens praktiske Betydning for Opdragelsen*). Ved Lydighedsfordringen maa Opdrageren i saare mange Tilfælde sætte sig foreløbig i et

*) See herom Mog. Povsens Afhandling i Aalborg Skoles Program for 1848.

ydre Forhold til Elevens Bevidsthed, hvor Følelsens indre Motiver ikke strække til. Det nærmest tilsigtede Resultat af disse Bestræbelser er at bibringe Eieven gode Vaner, og først paa et senere Stadium af Opdragelsen kan det lykkes at bringe Erkjendelse, Overbeviisning og Grundsætninger ind i disses Sted og saaledes hæve den moralske Følelse til moralsk Bevidsthed. Men medens saaledes Opdragelsen, især i Begyndelsen, henvender sig til den moralske Følelse, saa henvender derimod Underviisningen sig strax fra først af til Bevidstheden, og den didaktiske Kunst bestaaer netop i paa ethvert Trin at kjende den tilstedeværende Bevidstheds Grændser og ikke gaae ud over disse men kun udvide dem i Forhold til Bevidsthedens egen Udviklingskraft. Men Underviisningens Forhold til Opdragelsen kræver endnu et andet Hensyn. Den bør ikke alene være beregnet paa, hvorhen Disciplens Bevidsthed kan følge den, men ogsaa, hvorhen den tør føre hans Anskuelse. Idet nemlig den moralske Følelse har det menneskelige Væsens almindelige Grundform som indre Livsytring i Individet til Indhold, saa fordrer en fernuellig Pædagogik, at Bevidsthedens Udvikling i Samklang hermed fastholder den samme Almindelighedens Form, og Underviisningen har derfor den negative Forpligtelse ikke at rykke det absolute Formaal bort for Anskuelsen. Dette sker, naar Bevidstheden eensidigt ledes ind i en særegen Retning, hvorved den kommer i Modsetning til den praktiske Følelses Almindelighed. Bevidstheden, som paa dette Standpunkt har Anskuelsens Form, kan til enhver Tid langt lettere erindres som Forestilling, end Følelsen som saadan kan gjenkaldes, og sættes derved i Stand til ganske at bemægtige sig denne for Fremtiden og give den en Retning, hvori den maa antage Videnskabens Væsen, idet Individet lægger hele sin Interesse i det Særegne*). Det er vel ikke

*) Jeg siger med Flid, den sættes i Stand dertil, og ikke, at den

Opdragelsens Formaal at dræbe Lidenstaben som saadan, thi det er med Rette bemærket, at intet Stort i Verden er udført uden Lidenstab, men den Lidenstab, som gaaer ud paa tilfældige og betydningsløse Formaal, maa nødvendig føre Individet bort fra det Rette og fra det virkelige Liv.

II.

En dansk Læsebegs nærmeste Formaal er at give Elevens Velilighed til at tilegne sig sit Moderemaal i den Grad, som et hoiere Dannelsesstrin kræver. Fremgangsmaaden herved er hidtil gaaet ud fra den Forudsætning, som man maastee har været sig mere eller mindre bevidst, at man burde holde sig til Analogien af hvad Naturen selv foreskriver, og at altsaa Tilægnelsen af Skriftsproget bør følge den Vej, ad hvilken tidligere Tale sproget er tilegnet. Naturen og Menneskelivet lader nemlig det spreglige Stof tilflyde Individet fragmentarisk, og Opdrageren kan kun forsaavidt lede denne Proces, som han kan forhindre en hensigtsløs Foreplappren af Ord, hvis Indhold er Barnet fremmed, og som det derfor ikke kan fastholde i nogen Forestilling. Saaledes gaaer ogsaa Læsebogen ud paa at fremme en fragmentarisk Tilægnelse af Skriftsproget, og den nærmeste Fordring, som maa gøres til den, er derfor, at den maa være affattet i et for Børn forstaaeligt Sprog men heri ligger allerede, at Indholdet ikke kan være ligegyldigt, thi ligesom Bekjendtskabet med Tale sproget kun udvides i Forhold til Udvidelsen af selve Forestillingskredsen, og Ingen

nødvendig maa gøre det, thi man har som bekjendt Exempler paa at selv den fletteste Opdragelse og Underviisning ikke har formaaet at forberede en sund Natur. Men Pædagogens Synder blive ikke mindre, fordi et lykkeligt Tilfælde forhindrer deres Følger.

lærer Vocabler i sit Modersmaal, saaledes er ogsaa Skriftsproget kun forstaaeligt, naar Gjenstanden ikke er fremmed for det Trin af Udvikling, hvorpaa Læserens Besidsthed befinder sig. Men ligesom paa den anden Side ved Tilagnelsen af Tale sproget Ungen falder paa at ville afstjære BARNET Leiligheden til at gjøre sig bekendt med nogen Art af Gjenstande, der naturligt frembyde sig for dets Opmærksomhed, saaledes har man hidtil antaget, at ingen for BORNs Fattesyne tilgængelig Gjenstand burde være udelukket fra Læsebogen.

Med denne hidtil antagne Mening har Hr. Adjunct Røgind opstillet en ny, som det maaskee for Diebliffet kan ansees for upassende at bekjæmpe, da den tydeligt viser sig og ogsaa tildeels af Forfatteren selv antydes som en, allerede ved Forfatterens tidligere Polemik mod den formale Dannelses Princip indledet, Begyndelse til en systematisk Theorie for Underviisningen i Modersmaalet, og det unegtelig hverken er billigt eller klogt at angribe et endnu ikke færdigt System. Men træffer der mig nogen Daddel i denne Henseende, saa deler jeg den ialtsald med dem, der ile med at gjøre et System praktisk, af hvilket ikke engang de theoretiske Folger endnu kunne være Andre bekjendte end Forfatteren*). Hr. Røgind opstiller den Grundsætning, at kun „den naive Fortælling“ er stikket til at fremme en levende Tilagnelse af Modersmaalet. Ved den naive Fortælling forstaaer Forfatteren den ved folkelig Tradition overleverede digteriske Fortælling samt dens Efterligning i Litteraturen. Denne naive Fortælling skal

*) Dette er skrevet paa en Tid, da jeg af de offentlige Blade endnu ikke havde erfaret, at den ærede Forfatter var kaldet til et geistligt Embede. Jeg troer, at nærværende Skribt nu er saa meget mere retfærdiggjort, som Hr. Pastor Røgind sandsynligvis i sin nye Embedsfilling for længere Tid vil see sig forhindret fra at meddele Fortættelsen af sin Theorie.

være den eneste Form, Barnet virkelig kan fatte, fordi den, som en Folge af, at den har levet længe paa Folkets Læber, for den blev nedstreven, staaer paa Overgangen fra Talesproget til Skriftsproget, og udpræger sit idelle Indhold i et Stof, som Phantasien udvikler af Sandseverdenen, den Verden, i hvilken Barnets Bevidsthed lever, og til hvilken alle dets Forestillinger knytte sig og dets Sprog staaer i umiddelbart Forhold. At den naive Fortælling er den eneste Form, Barnet kan fatte, er en Sætning, hvori jeg kunde erklære mig enig med Forfatteren, men det vilde vistnok kun blive en temmelig formel Enighed, thi det er indlysende, at Udtrykket „naiv Fortælling“ umiddelbart kun vækker Forestillingen om en vis Form og ingenlunde medfører Begrebet om et bestemt Indhold. At den naive Fortælling netop er den Form, der finder Indgang hos Børn, derpaa findes en Bekræftelse i selve Barnesproget, der kalder enhver Beretning eller Forklaring *Fortælling*. Naar Barnet siger: „Fader har fortalt mig om Commercefuglene,“ „Moder har fortalt mig om Gud,“ „vil du fortælle mig noget Mere om Robinson?“ saa indeholde disse Udtryk et Vidnesbyrd om at de Ældre have truffet den rigtige Form for deres Meddelelser. Ogsaa i en Læsebeg kan ethvert Indhold, der er meddeelt paa en for Børn forstaaelig Maade, siges at have den naive Fortællings Form, idet Foredraget staaer paa Overgangen fra Talesprog til Skriftsprog, knytter sig til Sandseverdenen og styer Betegnelsen af abstracte Begreber. Der gives Gjenstande, til hvis Forklaring disse ere aldeles nødvendige, men om dem taler man ikke med Børn. At derimod Folkedoesien skulde være den eneste, Børn kan fatte, er i Sandhed en saa forbausende Paastand, at det er vanskeligt at forstaae, hvorledes Noget, der har havt Leilighed til at omgaaes Børn, kan fremsætte den. Vi ville altsaa undersøge dette Drakelsprog noget nærmere

og see, hvorvidt Folkepoesiens Indhold er tilgængeligt for Børn*).

III.

Folkedigtningen, saavel i dens ældste Skikkelse som Sagt og Mythe, som i dens senere Fremtrædelsesform, som egentlig Folkepoesi, gaacr ud paa at bringe et Folks indre aandelige Liv i dets fuldeste Omfang eller, hvad der er det Samme, i dets væsentlige Indhold til umiddelbar Anskuelighed. Da Folkeaanden finder absolut Tilfredstillelse i denne Anskuelighed og hverken kjender eller søger nogen anden Form end denne, eller er sig denne bevidst som noget fra det ideelle Indhold forskjelligt, saa kan det for en udvortes Betragtning see ud, som om den blot søgte Underholdning i et broget Phantastispil, hvis eventyrlige Modsætning til Virkeligheden tiltrak den omtrent paa samme Maade, som Børn ofte kunne finde Fornøielse i at betragte illuminerede Landkort, phantastiske Brodeermynstre, eller Billeder, hvis Gjenstande ere dem ubekjendte. Men dette er langt fra at være Tilfældet. Det ledende Princip i den hele Bevægelse er Fornuften, der paa dette Standpunkt ikke alene er absolut Herster i Phantasiens Verden, men endogsaa dens Skaber, uden hvilken den aldrig var bleven til. I hvor phantastisk Digtningen end kan ud-

*) Iøvrigt er denne Gjenstand allerede behandlet af Poul Møller i hans Afhandling „om at fortælle Børn Eventyr.“ Dog var hans Forhold til Spørgsmaalet et andet. Han havde kun en herkende Ufsik at bekjæmpe og kunde derfor i en populær Afhandling henvende sig til den sunde Mennekkesforstand, som en Forfatter altid er berettiget til at forudsætte hos sine Læsere, saalange en modsat Anskuelse ikke er optraadt theoretisk og har skaffet sig et Partis. Nu stiller Sagen sig ganske anderledes.

folde sig, saa er den dog saa langt fra at føle sig i Modsigelse med Virkeligheden eller at opgive Fordringen paa Sandhed, at den tvertimod intet andet Formaal har sat sig end at skildre de virkelige Magter, som beherske den tilværende Verden, i hvilke Fornuften kun gjenfinder sig selv. Dersom den Sætning af vort Aarhundredes berømteste Philosoph, at „kun det Virkelige er det Fornuftige, og kun det Fornuftige er virkeligt,“ nogensteds bekræftes ved Erfaringen, saa er det her. Folkeedigteren er det begavede Individ, der formaaer at finde Formen, hvori den sælleds aandige Opfattelse af Livværelsen kan gøres anskuelig, men Indholdet tilhører ikke ham men Slægten, og i den naive Bevidsthed om, at han intet Nyt meddeler, ligger Grunden til hans Anonymitet og tillige Forskjellen mellem ham og den litterære Kunstdigter, hos hvem den individuelle Aandsretning har afgjørende Betydning. Ligesom altsaa den fornuftige Bevidsthed er Betingelse for Folkeedigtningens Fremkomst, saaledes er den det ogsaa for Opfattelsen og Modtageligheden; Folkets Genius er ikke alene Digtningens Ophav, men ogsaa den Magt, som modtager, fatter, udbreder, overleverer og forplanter den. Digtningen ferudsætter altsaa hos den, der skal høre og ferstaae den, en saa udviklet Aand, at en ideel Verdensbetragtning, der stræber at anskue Virkeligheden i Aandens Lys og i Digtningen gjenkjenner Virkeligheden efter dens indre Sandhed, ikke er ham fremmed. Folkeedigtningen har derfor det tilfældes med Kunstpoesien, at den tilfulde kun kan fattes og nydes af de meest Udviklede, alene med den Forskiel, at det her for en stor Deel er Dannelsen, hist derimod blot naturlig Opsakthed, hvorpaa det kommer an. For dem derimod, hos hvem Fornuften ikke tilstrækkelig er kommen til Udvikling, kan Digtningen kun have Virkning som en phantastisk Drøm, der skjenker Phantasien en orkesløs Underholdning men ikke befrugter Aanden og kun efterlader sig Tomhed.

Men maa dette i selve Folkeedigtningens Tidsalder tænkes at være Tilfældet med en stor Deel af de Borne, saa gjælder det endnu mere om Børn, paa hvem den oprindelig Slet ikke er beregnet. Men er den end ikke i sin egen Tidsalder indrettet for Børn, hvorledes skal den da være det for Nutidens Børn, hvis Bevidsthed udvikles under ganske andre Paavirkninger? Det er overhovedet en besynderlig Inconsequents, at en Forfatter, som befjæmper den formale Dannelses Princip, fordi det rykker den classiske Oldtid ud af Hysterien*), sels vil have Folkepoesien anvendt paa en Maade, der er dens oprindelige historiske Betydning aldeles fremmed. Hr. Røgind synes sels at have følt denne Banskelighed og antyder derfor, at Børnene foreløbig vel i det Høieste kun kunne ane, men siden i en modnere Alder skulle forstaae de dem meddeelte Mythers og Eventyrs Betydning. Ane de den, saa gjøre de i Grunden Alt, hvad man kan forlange, thi vi Børne gjøre ikke stort Mere, men ellers synes dette at staae i nogen Medsigelse med Forfatterens sammesteds fremsatte Paastand, at „den naive Fortælling“ er den eneste Form, Børn virkelig kunne fatte, medmindre Accenten skal falde paa Ordet Form (og ikke paa „virkelig“), men i saa Fald maa jeg tilstaae, at jeg ikke indser, hvad overhovedet Noget, og mindst hvad den formale Dannelses Modstander kan forstaae ved at fatte en Form uden at fatte Indholdet. Sagen er den, at Hr. Røgind absolut vil have meddeelt Børn Ideer, som i ingen Form kunne gjøres dem fattelige, og derfor maa tage sin Tilflugt til en foreløbig Meddelelse, som skal fattes ad Aare**).

*) Aarhus Cathedralskoles Program for 1845.

***) Naar Hr. Røgind udbryder: Der er dog Noget, som er uforstaaeligt for Børn! saa er jeg heri fuldkommen enig med den ærede Forfatter.

Folkeedigtningens ældste Skikkelse er Sagn og Mythe, to Arter af Digtning, som de Gamle ikke have gjort Forstjæl paa, og som virkelig i mange Tilfælde gribe over i hinanden. Thi om end Sagnet nærmest gaaer ud paa at opbevare Mindet om det Factiske, Mythen derimod paa at anstueliggjøre Folkets religiøse Ideer, saa maa, da begge have Virkeligheden til Gjenstand og hiin Tidningen Forstjæl kjender paa poetisk og factisk Sandhed, Mythen dog stedse fremstille sit Indhold som factisk, Sagnet derimod erkjende de høiere Magters Virksomhed i de historiske Begivenheder og saaledes optage mythiske Elementer. Navnlig i de heroiske Myther eller Sagn ere disse to Begreber næsten ikke til at adskille. Forøvrigt have begge det tilfældes, at Indholdet absolut er Hovedsagen og Fremstillingsformen af underordnet Betydning. At den hedenske Mythes ideelle Indhold i vor Tid skulde være forstaaeligt for Børn, vil vist Ingen paastaae, men den kan ikke engang mere dem, medmindre den redigeres paa en saadan Maade, at den væsentlig omstaves til et Eventyr. Endnu mere er dette Tilfældet med Sagnet, da det hos den, der skal forstaae det og glæde sig derover, forudsætter Interesse, om ikke for dets historiske Kjerner, saa dog for den Folkeaaend, som udtaler sig deri, samt Bekjendtskab med en given Nationalitet, med Oldtidens Charakterer og med vor Tids Almuetro, lutter Forudsætninger, som hos Børnet ikke ere tilstede. Da det derhos paa Grund af sit Forhold til det Factiske og deraf følgende Mangel paa poetisk Eenhed i Ideen ikke engang som Mythen ved kunstig Redaction kan omstaves, naar man ikke vil forvanske det, saa taber det al Tillokkelse og maa forekomme Børn som urimeligt og dumt Løi*).

*) En anden Sag er det med de ældste Forlæg i virkelig Historie-skrivning. Det gamle Testaments historiske Bøger, Herodots Beret, Saxos Historie, de islandske Sagaer ere ikke Sagn men

Folkedigtningens yngre Fremtrædelsesform, den egentlige Folkepoesie er i Indhold ikke forskjellig fra den ældre. Folkevisen slutter sig nærmest til Sagnet, Eventyret derimod (om hvilket der i en prosaisk Læsebog ene kan være Tale) nærmest til Mythen. Folkepoesien opgiver ligesaa lidt som Sagnet og Mythen Fordringen paa Sandhed, men dertil knytter sig endnu en anden Fordring, idet den skal være underholdende, hvori Skjønhedens Idee og Bevidstheden om Poesiens og den poetiske Sandheds Selvstændighed allerede for en Deel er tilstede. Man maa nemlig vistnok antage, at Bevidstheden paa dette Standpunkt allerede ret godt veed at gjøre Forskjel paa factisk og poetisk Sandhed, men herved taber den sidste al ydre Auctoritet og kan kun gjøre sig gjældende ved sin egen indre Skjønhed. Følgelig kan Fremstillingsformen ikke her, som ved Mythen og Sagnet, være ligegyldig, og heraf fremgaaer Folkepoesiens episke Element, hvis Begreb man imidlertid i Eventyrene ikke maa udstrække for vidt. Ikke blot hvad der ved historisk Overlevering ligefrem er gaaet over fra Sagn- og Mythekredsen i Eventyrene, hvoraf disse indeholde ikke faae Spor, men alt, hvad der kan kaldes ideelt Stof, det Godes Kamp med det Onde, overnaturlige Magters Virksomhed i Menneskelivet, menneskelige Lidenstaber, karakteristiske Individualiteter og deres Gyne tll at gjøre sig gjældende, Lykkens Omverlinger og Skjæbnens Vælde, alt dette er af mythisk Natur i den folkelige Fortælling. Episk er derimod

virkelig Historie grundet paa Sagn, skønt i det Siemod at levere en paalidelig Historie og udsontre det factiske Utrolige, altsaa med Kritik, skønt det er en anden Kritik end vor. Mod bisnes Benyttelse i en dansk Læsebog kan der ligesaa lidt være Røget at indvende som mod at lære Børn Bibelhistorie, da der i dem ikke er Andet at forstaae end hvad Fortællingen ligefrem indeholder.

Indklædningen og Fremstillingsformen, Fortællingens Livlighed, Dialogen, de indstrøete Vers, endelig det Heles Eenhed i Anlæg og Plan, hvilket Sidste dog (som overhovedet det episke Element) er af langt større Betydning i Viserne end i Eventyrene, hvor det alt var givet med det mythiske Stof eller umiddelbart fremgaaer af dette. Mangt et Træk i Eventyrene, som ved første Diekast maa synes at udgjøre en reen tilfældig og ubetydelig Bestanddeel af Indklædningen, lader dog let en dybere mythisk Betydning skinne igjennem, som, for at anføre et ret paafaldende Exempel, Møllens Klippe klappe i Eventyret om Enebærtræet (som ogsaa Kiertegaard etsteds har hentydet paa), hvorved Digteren i reen mythisk Aand antyder Hverdagslivets rolige Gang midt under de aandige Magters frygteligste Kampe.

At nu Eventyr for de fleste Børn have noget særdeles Tiltrækkende, er en Kjendsgjerning, men vil man heraf slutte, at deres Indflydelse paa den barnlige Sjæl er ubetinget gavnlig, ja at den er den eneste, som gjør Gavn, saa maa man dog først have undersøgt, af hvad Art hiin Interesse er. Det er ikke det Mythiske i Eventyret (som det Ideelle her kan kaldes), der interesserer, thi Barnet har ingen concreet Bevidsthed om de Magter, der beherske Tilværelsen, ingen Følelse af deres Immanents i Verden, da det jo ikke engang kan forestille sig Gud anderledes end i hans transcendent Forhold eller som en Mand oppe i Himlen. Men det er heller ikke det Episke, thi til at modtage noget ordentligt Indtryk heraf udfordres æsthetisk Smag, som i denne Alder endnu aldeles ikke er udviklet; det er kun Begivenhederne, der spænde, og man kunde uden Fare for at kjede eller mishage sammensmelte Mariebarnet og den kloge Else i eet Eventyr. Det er ikke Digtningens Sandhed, der søles, thi Barnet kjender ingen anden Sandhed end den factiske, og at bilde det ind, at Fortællingen i denne Betydning var sand, selv om Noget vilde

fersøge derpaa (Fr. Rogind synes næsten at ønske det), vilde sikkert ikke lykkes, for ikke at tale om, at det heller ikke vilde føre til Maalet, da den factiske Sandhed er et Begreb, som, eensidig fastholdt, er incommensurabelt med al Poesie. Men det er heller ikke Digtningens Frihed, thi hvo der har opfundet Eventyret, og hvor godt han har gjort det, og hvor stor Dygtighed der hører til, er Spørgsmaal, hvorom Barnet aldeles ikke bekymrer sig. Hvad der i Eventyrene tiltaler Børn er ene det Phantastiske som saadant, der ved sin Nyhed og Forskjellighed fra alle bekjendte Omgivelser, ved sin fremmede Billedverden sætter Nysgjerrigheden i Bevægelse, ængster og løkker Indbildningskraften og giver Sjælens uvirkelige Drømmelis Indhold. Et Eventyr opfattes paa een Maade af Børne og paa en anden af Vorn, er en Sætning, som baade ved Erfaring og ved en smule Estertanke maa blive indlysende for Enhver. Den Børne opfatter dem efter deres historiske Betydning og interesserer sig væsentlig for det ideale Billede af Virkeligheden, som Folkeaanden har nedlagt deri, altsaa for det Fornuftige, thi dette er det Virkelige. BARNET derimod ser noget Andet end Virkeligheden deri, og herpaa grunder Interessens sig, altsaa netop paa det Ufornuftige. Det er en ørkesløs Bestjæftigelse for Phantasien, med Bevidsthed om at det kun er en saadan, som, naar den understøttes af Skolens Alvor, vil bibringe Børn den Mening, at man dermed foretager sig noget Priisværdigt.

Hvad her er sagt om Folkeeventyret, gjælder ogsaa om Andersens Eventyr, blot med den Forskjel, at den nysomtalte dobbelte Opfattelse, fra Børns og fra de Børnes Side, her med Bevidsthed er erkjendt og benyttet, og denne deres kunstneriske Evtydighed bidrager ikke Lidet til at forhøje deres eiendommelige poetiske Skjønhed. Men at de tillige skulde have pædagogisk Betydning, er en Roes, som det vist aldrig er faldet Forfatteren ind at gjøre Fordring paa, og skulde

han ikke desto mindre en smuk Morgenstund erfare, at han var udnævnt til Væresmedlem af et eller andet pædagogisk Selskab, saa vilde han vist næppe kunne Andet end smile over en saa uventet Væ.

En Mening, som jeg ikke erindrer at have læst nogensteds, men som man i Conversation og Dispute ikke sjelden støder paa, er den, at der mellem Slægtens og Individets Udvikling hersker en usiagtig Analogie, saa at Livets Aldre staae i et bestemt Forhold til Historiens Perioder, og at Underviisningen bør tage Hensyn hertil. Den individuelle Aandsaal altsaa i Barndommen og Ungdommen næres ved de samme Midler, hvori den menneskelige Aand i Slægtens tidligere Perioder fandt Næring. Denne Ansuelse, der synes at ignorere de nærmeste Omgivelseres Indvirkning som det, hvorved den individuelle Forestillingskreds er betinget, og vil have den filosofiske Sandhed, at Individualiteten er en Mikrokosmos, tillige betragtet som en historisk Sandhed, maa misfjende baade hvad Individualiteten og hvad Historien er. Menneskeslægtens indre Historie er en organisk Række af den almindelige Formstidens Aabenbaringsformer. At betragte Oldtidens eller Middelalderens aandelige Liv, i Kunst og Poesie, i Lovgivning og Statsbestyrelse, i Religiositet og Heltebedrifter — som Borneværk, vilde være een af de latterligste Synsmaader, jeg kunde tænke mig. Individualiteten er derimod i sit Udspring particulær som et tilfældigt Product af de nærmeste Paavirkninger og af Temperamentet. At arbejde sig ud af den abstracte Subjectivitets tilfældige Bestemmelser, at overvinde sin Particularisme, at finde det Almeennemneskelige i sig selv og at gjøre den almindelige Bevidsthed til sin egen, er Maalet for Individets Uddannelse, som først da naaer sin Betydning som Mikrokosmos. Men dette kan kun skee gradvís, idet Bevidstheden først sætter sig ind i den nærmeste Omverdens Bestemmelser og erkjender disse i deres

objective Betydning og Gyldighed, som er Forstandens Standpunkt, og dernæst efterhaanden udvider sin Synskreds, indtil den omsider naaer den Indsigt, at hiin objective Sandhed dog kun er relativ og betinges ved Menneskets almindelige og absolute Bestemmelse. Individet har her først tilegnet sig sin Tidsalders fornuftige Bevidsthed, idet det har faaet Sands for det Almindelige, og nu først kan der være Tale om en Opfattelse af dettes historiske Fremtrædelsesformer. At begynde med Menneskeslægten's Begyndelse er fra Individualitetens Standpunkt netop at begynde bagfra. Men da de Digtninger, hvori den menneskelige Aand udtaler den almindelige Fornuftidee, stedse have Nationalitetens Præg, og denne ligesom Individualiteten i sit Udspring er particularistisk, saa skal maaskee det Nationale i Folkepoesien netop være det passende Dannelsesmiddel for den unge Individualitet. Vist er det, at Nationaliteten, fastholdt i reen Abstraction, ligesom den abstracte Individualitet, er et reent negativt Begreb. Et Folks virkelige nationale Liv er derimod en særegen Ytringsform af det Almindelige og Nationalitetens Udvikling en Kamp for at bringe denne sin Particularitet i Samklang med Verdenshistoriens Genius, en Kamp, der er saa haard, at den nationale Aand endog for en Tid maa fornegte sig selv. Deresom Bestræbelsen suheldig lykkes, saa bliver Nationaliteten Bærer af en verdenshistorisk Idee og Folket en verdenshistorisk Nation, idet dets Nationalhistorie bliver en Epoche i Verdenshistorien. Og ligesom Individualiteten ikke skal gaae tilgrunde, fordi en almeenfornuftig Verdensbetragtning gaar op for Bevidstheden, men blot nedsættes til et underordnet Moment og derved egentlig først naae sin absolute Betydning, saaledes skal ogsaa Nationaliteten bevares, ja først komme til sin fulde Ret i det civiliserede Folks Fremtid. Skal det nu være denne concrete Nationalitet, som skal tiltale Børn, saa gjælder herom det Samme, som ovenfor er sagt om det Al-

mindeliges Forhold til Individualiteten. Skal det derimod være den abstracte, saa maa herved for det Første bemærkes, at man da maatte holde sig til vor egen Folkedigtning og ikke levere en Anthologie af alle Nationers, som hverken er det Ene eller det Andet. For det Andet er selv hos den enkelte civiliserede Nation Folkepoesiens Tidsalder længst forbi og de Paa- virkninger, der betinge Individets empiriske Forestillingskreds, nu ganske andre, og er det formeget forlangt, at den særegne Bevidsthed, før den er kommen til Modenhed, skal kunne fatte det Almindelige, saa er det en ligesaa overdreven Fordring, at den ene particulære Bevidsthed for sin Modenheds Alder skal forstaae den anden. Det Enkelte horer dog i det Mindste efter Begrebet ind under det Almindelige, men det Særegne har netop sit karakteristiske Kjendetegn i gjensidig Udeluk- kelse; sin Forsoning kan det kun finde gennem det Almin- delige.

Men, vil Hr. Røgind indvende, hvem taler ogsaa om at forstaae? „Man vende sig en Stund mod Sanden, man ile ikke saa stærkt med at forvandle Sandt til Reflexion, man tvinge ikke Reflexionen ud af Sanden, før den barnlige Til- eignelse er færdig med sit Arbeide og Erfaringen moden til at føde Forstanden!“ Lad os altsaa see, paa hvilken Maade det overhovedet er muligt at øve Sanden som saadan, og hvori dennes Udvikling kan bestaae. Sandens Dygtighed maa dog vel vise sig deri, at den opfatter skarpt og bestemt. Men Sandsegjenstanden har som saadan ingen Bestemthed i sig selv, men kun i et Forhold, og til at opfatte dette udfordres noget Andet end den blotte Sandsning, hvis Sikkerhed stedse grunder sig derpaa, at det, der sandses, henføres til et An- det. I denne Betydning øves Barnets Sandser meget tid- ligt, endog før det kan tale, ja Fremgangen heri er endog uadskillelig derfra, og man kan (at sige, hvis man finder det fornødent) befordre denne Øvelse paa flere Maader, f. Ex.

ved at forevise Billeder. Man vil da hertil benytte Afbildninger af saadanne Gjenstande, som Barnet tidligere har seet og her kan gjenkjende, hvoraf der da snart vil udvikle sig en Forestilling, som i Fremtiden bliver det Middelpunkt, hvortil alle Sandsegjenstande af samme Art henføres. Derimod vil man ikke forevise Afbildninger af fremmede og ubekjendte Gjenstande, da disse kun kunne foranledige vrangne Forestillinger og Misforstaaelser, f. Ex. ved at antage en Kameel for en Hest, hvorved Barnet ingen Forestilling faaer om Kamelen, medens Forestillingen om Hesten forvirres. Al Dvelse af Sandsen bestaaer altsaa i Gjenkjendelse og Adskillelse og foregaaer ved Hjælp af en tiltrædende høiere Aandsvirksomhed, Forestillingen, hvorved den blotte Sandsning som saadan allerede er ophørt og har givet Plads for Sandseerkjendelse, ved hvilken det først bliver muligt, at Erfaringen kan begynde, thi Erfaringen er i sit Væsen en Erkjendelse. Vil man derimod bestjæftige Barnet med en overdreven Mængde Afbildninger af ubekjendte Gjenstande, saa kan dette maastee nok være underholdende, men vil dog snarere slove end stærpe Sandsen. Dette følger ligesvem af Sandsernes Natur og Bestemmelse som Erkjendelseseyner, idet de, som alle menneskelige Evner, lide ved at anvendes udenfor deres Bestemmelse. Hvad nu her er sagt om de udvortes Sandser, gjælder paa et senere Trin af BARNETS Udvikling ligesaavel om den indvortes Sands eller Anskuelsen. Den har sit Stof i Indbildningskraftens Forestillinger, men den Dygtighed og Livlighed, hvormed de opfattes, beroer paa den Betydning, de faae for Subjectet. Det er denne Betydning, som da de selv ligesom Sandsegjenstandene mangle Bestemthed, stiller dem i det bestemmende Forhold; den er selv egentlig en anden Forestilling, som de henføres til, og fremkaldes ved en anden Evne, nemlig Forstanden. Det er overhovedet en af Psykologerne tidt nok gjendreven Bildfarelse, at en enkelt Sjæle-

cone nogenstinde virker isoleret uden de andres Medvirkning, og at den vaagne og sunde Bevidsthed ikke ved enhver virkelig Akt skulde være tilstede med alle sine Kræfter. En blot anskuende Aandstilstand, hvorved Forstanden bliver uvirksom, kan vel i visse Momenter finde Sted, men en Aandsvirksomhed, ved hvilken Anskuelsesevnen skulde kunne dannes eller udvikle sig til Bestemthed, Sikkerhed og Klarhed, kan dette aldrig være, thi den anskuede Forestillings Bestemthed beroer paa den almindelige Betydning, hvori den opfattes, og uden denne kan ingen levende Opfattelse finde Sted. Hvad Hr. Røgind kalder Phantasieforestillingens Bestemthed i det Enkelte, er en Utting, thi det Enkelte er ikke enkelt uden i Forhold til det Almindelige, ligesom dette kun er almindeligt i Forhold til hiint, og kun i dette Forhold har det Enkelte sin Bestemthed. Vel er det sandt, at det almindelige Begreb, uden Anskuelse i det Enkelte, for Barnet bliver et tomt Navn, men ligesaa vist er det, at den isolerede Forestilling uden almindelig Betydning bliver en Drøm. Vil man nu lægge an paa udelukkende at uddanne Anskuelsen hos Barnet og forsættelig unddrage enhver Forstandsvirksomhed sin Veiledning, saa vil Forstanden arbejde paa egen Haand og rimeligviis danne sig vrangre Begreber og Fordomme, som kunne være af forskjellig Art, dels paa Grund af forskjellige Individualiteter, dels ogsaa ifølge den i en Kreds af Børn tilfældig herstende Tone. Det kunde tænkes, at Forstanden gjorde sig gjældende i Opposition mod de poetiske Fortællinger, hvori den ingen Betydning kunde see, og at Børnene, paavirkede ved Opdragelsen, ved de andre Underviisningsgjenstande eller ved deres Omgivelser udenfor Skolen, havde den poetiske Lærer til Bedste. Dette Tilfælde vilde være farligst for Læreren. Men i den yngre Alder er en anden mere positiv Virkning af Eventyrene paa det barnlige Sind rigtignok sandsynligere. At nemlig disse sande Betydning er absolut ufattelig for Børn, træer

jeg ovenfor at have beviist. Dette forhindrer imidlertid ikke, at Børn kunne finde Fornoielse i at sysselsættes med den blotte Anskuelse af disse Drømmebilleder, da dette ingen Anstrengelse fordrer og er desto rigere paa Nydelse. Spilken Betydning de have for Børn, er ogsaa ovenfor antydet; det er det Phantastiske som saadant, der giver dem Interesse. Sysselsættes nu Børn idelig paa denne Maade, saa vil en ørfesløs drømmende Phantaseren blive dem til Bane og bortvende deres Opmærksomhed fra Livets virkelige Forhold. De ville ved Alt, hvormed de skulle beskæftiges, gjøre Fordring paa en behagelig Underholdning, blive ligegyldige mod enhver Erfaring eller Kundskab, der ikke ligefrem tiltaler dem paa hiin vante Maade, og finde enhver Anstrengelse for at tilegne sig Noget af denne Art besværlig. Forstanden vil under denne Phantasteanksuelse's Hændelse heller ikke forblive aldeles u virksom, men ogsaa vide paa sin Maade at bringe sig sin Følelses Indhold til Besidsthed. Der vil opstaae den Forestilling hos Drengen, at Alt, hvad hans Forældre og Lærere paalægge ham og fordre af ham, er kjedeligt og tørt, og at hans danske Lectie er det eneste Interessante, der som saadant har Krav paa hans Agtelse; at dette maa være noget Fortræffeligt og Herligt, kan han saameget mindre tvivle om, da Læreren i Dansk med saa stor Iver og Alvor stræber at indprente ham det. Hans Lede ved de andre Gjenstande vil ikke kunne overvindes ved Betragtningen af deres Betydning for Livet, thi at der allerede i denne Alder skulde være en saa levende Følelse heraf tilstede, er for meget at forlange, og da Glid ikke kan tilveiebringes ved Tvang alene, saa skulde det undre mig, om man ikke snart vilde spore en mærkelig tiltagende Dovenstab i Skolen. Naar Eventyrene ere udtømte eller blive Disciplen for barnagtige, naar det virkelige Liv, der ogsaa har sin phantastiske Baggrund, som hviler i Mulighedens Rige, begynder at tiltale ham igjennem sine Fornoiel-

ser, saa ville Romanerne, hvis Tillokkelse er saa grundigt forberedt, træde i Stedet og troligen fortsætte det begyndte Delæggelsesværk. Jeg antager det ikke for nødvendigt at indlade mig paa nogen bredere Udmaling heraf, da enhver Læser let selv vil kunne fortsætte disse Betragtninger*).

Forøvrigt troer jeg ikke ved det her Udviklede at have udsat mig for den Misforstaaelse, at jeg skulde ansee enhver blot underholdende Lecture eller mundtlig Meddelelse til Børn for skadelig, eller enhver Time og ethvert Døgn, der ikke ligesom har bidraget til deres Egners Udvikling, for bortødslet (dette kunde snarere synes at være Hr. Roginds Anstuelse end min), eller fordre, at man aldrig maatte gjøre dem bekendte med Noget, som de ikke strax kunne forstaae til Bunds, en Fordring, der vilde faae nogen Lighed med den Beslutning, ikke at gaae i Vandet, før man kan svømme. Jeg antager tværtimod Morstabslæsning for ligesaa tilladelig som Leeg, og da en dansk Læsebog kun middelbart har det Formaal at belære ved sit Indhold, saa er her ingen Grund til at udelukke ethvert blot underholdende Stof, være sig af Folkepoesien eller af den nyere skjønnede Litteratur, da dette ligesaavel bidrager til Opnaaelsen af det umiddelbare Viemed, Tilgængelsen af Sproget. Men dette er noget ganske Andet end forsætlig at ville udelukke alt Forstaaeligt og troe herved at kunne modne Erfaringen, som om der til Erfaring ikke horte Forstand, at lede Børnets Opmærksomhed bort fra det virkelige Liv og ind i en phantastisk Tryllekreds i den Mening derved at aabne Blikket for en høiere Verden og for det Evige, som om dette Intet havde med Virkeligheden at gjøre, at styde den sidste til Side som „den forgjængelige, ideeløse Endelighed,“ en Anstuelse, som i sin Conseqvents bliver blaseret, og fremfor Alt burde være uden Indflydelse paa Børneopdragelsen.

*) Jvf. Poul Møller paa det anførte Sted.

IV.

Fablen forekommer allerede i Folkepoesiens Tidælder og synes at staae paa Overgangen fra denne til den litterære Kunstpoesie. I een Henseende viser den sig imidlertid paa= faldende forskjellig saavel fra Eventyret som fra Sagnet og Mythen. Medens nemlig disses ideelle Indhold altid er dunkelt og giver Oldgranslere og Mythefortolkere nok at bestille, saa lader derimod Fablens Betydning sig overmaade let og beqvemt affærdige ved et *fabula docet*. Men dette beroer dog halvoeis paa en Misforstaaelse af Fablens Væsen. Denne viser sig nemlig, nøiere betragtet, som et af de ældste Forsøg i Satiren; det var ikke for Intet, at Delyphierne sløge *Ufop ihjel*; det var Stadsfaturikeren, der oppebar sine extraordinaire Indtægter; Skolemestermoral slaaer vist ingen Mand ihjel eller bringer noget adstadigt Publikum udaf sine Felder. Fablen er derfor ingenlunde saa fattig en Digteart, som den ved første Diekast kunde synes; den kan endog udfolde sig i temmelig storartede Former, som i *Batrachomyomachien* og *Keineke Fos*. *Fabula docet* grunder sig altsaa paa den samme eenfaldige Fortolkning, som *Holberg*, enten det nu var paa *Strømt* eller for *Ulvor*, saa ofte anvendte paa sin egen *Satire*, idet han vilde have den betragtet som en *Moraliseren*. En saadan Misforstaaelse af Fablens Væsen lægge ogsaa adskillige moderne *Fabeldigtere* for Dagen, idet de ligesvem lægge an paa en moraliserende Allegorie, medens Andre under Navn af *Fabler* levere el *Slags Dyr=Idyller*, paa hvilke jeg kun har det at udsætte, at de tiltage sig Navn af en Digteart, til hvilken de slet ikke høre. Hvad nu Fablens Hensigtsmæssighed for Børn angaaer, saa er det vist, at den giver dem en behagelig, munter og uskyldig Underholdning, kun vente man sig ikke for meget af den moralske Belæring, som det overhovedet er misligt, at ville anvende et *Mandsverk*

til en anden Bestemmelse end Forfatteren har havt dermed. Hvis man f. Ex. vilde indprente Børn, hvormegen Skade et ubesindigt Ord kan forvolde, en Lære, som for dem netop har stor praktisk Betydning, saa vilde det dog være en forunderlig Omvei, istedenfor at gjøre dem dette anstueligt i et Exempel af det virkelige Liv, at fortælle dem Vidvais Fabel om Skildpadden og de to Uender, og tilmed, hvilken trivial og aandløs Forklaring af den gode Vidvais Fortælling! Skal det endelig gaae løs paa en Forklaring, saa vilde jeg dog ikke sige: „denne Fabel lærer, hvor meget Ondt et ubesindigt Ord kan afstedkomme,“ men hellere: „denne Fabel gjør Nar af saadanne Tølpere, som aldrig betænke, i hvad Selstab de ere, og troe, at de skulle give enhver Badedreng, som skjælder dem ud, hans Grovheder tilbage.“ Overhovedet anseer jeg det for ønskeligt, at Børnene føle Fablens sande Betydning, hvilket endog uden Forklaring vist ikke er saa vanskeligt at opnaae, naar blot to Ting iagttages: først, at Fablen ikke mangler Point og Vittighed, hvad der rigtignok ved mange af de moderne moraliserende Fabler er en meget følelig Mangel, og dernæst, at de Daarskaber, hvorover Fablen gjør sig løst, ikke ligge udenfor Børns Erfaring, som det er Tilfældet med en stor Deel af Lessings Fabler.

V.

Jeg kommer nu til den af Hr. Røgind saa haardt medtagne moralske Fortælling. Han forekaster den, at den gjør Digtningen til en Klædning, man for et Syns Skyld giver den moralske Betragtning paa, at Personerne ikke ere Mennesker men Abstractioner, at den ingen Sammenhæng sætter mellem Individualiteter og Handlinger eller Begivenheder, hvorved den ene sjælelig bestemmer den anden, at den betrag-

ter Forsynet i Gudske Klokkers Maneer, idet den altid lader Dyden finde sin Belønning og Lasten sin Straf og saaledes prædiker en i Bund og Grund fordømmelig pharisaïst Moral, endelig at den er kjædelig. De første Anker ere objective, den sidste derimod subjectiv, forsaavidt det er en Smagsytring, men jeg haaber dog snart at overtøde min ærede Medstander om, at jeg ikke derfor antager den for udisputeerlig. Overhovedet skal jeg tillade mig at bemærke, at om Dogen skulde finde det ønskeligt, at den hele ikke uvigtige Gjenstand af Hr. Røgind var behandlet med lidt mere Alvor, saa vilde han fortrinligviis i dette Stykke, men ellers ikke alene i dette, finde Støttepunkter for sin Klage, thi Forfatteren har aabenbart ikke anseet det for Umagen værd at gjøre sig bekjendt med den Litteraturgren; han brød Staven over. Vi ville forsøge at drøfte Sagen lidt noiere.

At Menneket ikke som den vilde Plante kan overlades til sin egen naturlige Udvikling, men maa opdrages, er en Sandhed, hvis Anerkjendelse er ligesaa gammel som Culturen. At Opdragelsens nærmeste og væsentligste Opgave er at uddanne de moralske Anlæg, er en anden Sandhed, som nu næsten i to Aarhundreder har været dybt følt i det civiliserede Europa, og skulde det med Rette kunne paastaaes, hvad jeg har hørt af Flere, at en Elaphed i denne Følelse i vore Dage har begyndt almindelig at yttre sig, saa ville Følgerne heraf snart blive følelige. I en Tid, der aandigt er saa stærkt bevæget som vor, da deels den rige Litteratur, hvis Indflydelse enten allerede er eller i de nærmeste Generationer vil blive udstrakt til alle Stænder, deels det offentlige og politiske Liv, som nu Alle ere kaldede til at deeltage i, virker saa stærkt paa Gemytterne, da Enhver i sin Stilling føler sig i umiddelbart Forhold til det Almindelige, der giver hans Beskæftigelser en forhoiet Betydning, saa der for den Enkelte næppe gives noget mere, som han kan kalde Hverdagsliv, me-

dens paa den anden Side Dannelsen medfører større Fordringer til Livet og dets Nydelser, som ligeledes for den Danske have en høiere og dybere Betydning: i en saadan Tid, siger jeg, ere faste Grundsætninger af større Vigtighed end nogensinde. Thi hvor Sindet henrives af saa mange Interesser, kan netop det Eine, som er fornødent, lettest tabes af Sigte; netop fordi den Enkelte føler Ideernes og det Almindeliges Magt, finder han sig ogsaa indviklet i dettes Dialektik, der stedse ligesaa villigt træder i Lidenstabelens som i Sandhedens Tjeneste. Skal han ikke lidenskabeligt miskjende sit sande Formaal og stræbe efter et underordnet, eller i Balget af Midlerne forgribe sig og nedværdige sit bedre Selv, da er det vist af høieste Vigtighed, at der med det uudstøttelige Mærke, han medbringer fra det fædrene Huus, er indpræget ham dyb Agtelse for det moralske Rigtige og for Samvittighedens Stemme.

Den moralske Følelse, som egentlig kun er en anden Betænkelse paa Samvittigheden, er det Opdragelsens Opgave at oplive og uddanne. Derimod har den intet Kald til at udrydde Lidenstaberne, thi disse ere i og for sig ikke syndige, da de Intet indeholde, som ikke tillige er indeholdt i den moralske Følelse. De komme først i Strid med denne, naar de vilkaarligt ville udelukke noget af dens Indhold, og Driften hertil er Driften til det Onde, der, ligesom Driften til det Gode, kun er een. Denne skal Opdragelsen bekjempe; de mangfoldige Drifter, Begjeringer og Lidenstaber derimod, som i sig hverken ere gode eller onde, skal den kun vejlede ved at forhindre, at de gjøre sig gjældende udenfor deres Bestemmelse. Den simpleste Maade, hvorpaa dette kan ske, er ved Forstrift og Forbud, og Opdragelsens tidligste Opgave bliver at vænne Barnet til Lydighed. Men herved er det umuligt at blive staaende, thi der kommer en Tid, da Eleven søger Opdrageren over Hovedet og veed at sætte Ligt imod Magt

for at unddrage sig en despotisk Lovs Fordringer, og udelukkende at stole paa Banens Magt vilde være hoist usikkert, især naar man betænker, hvor mange fremmede Indskydelser Eleven er underkastet, som det kun meget usfuldkomment staaer i Opdragerens Magt at bevogte. Det ligger derfor i Sagens Natur, at man tidligere eller sildigere maa skaffe Lydighed og den gode Villie et Støttepunkt i BARNETS egen Overbeviisning. Den meest gemyttige Formaning vil i denne Henseende udrette Lidet eller Intet, da den kun kan bevæge sig i almindelige Begreber, som mangle den for BARNET nødvendige Ansuelighed. Foredraget af Pligtlæren udretter ligesaa lidt; BARNET har allerede ved sine Foresattes første Befalinger og Forbud lært at kjende Gersjæl paa Gødt og Ondt, og denne Kundskab udvides herved, men saa vigtig som denne Gjenstand er i Religionsunderviisningen, der vel at mærke er en Underviisning og ingen Opdragelse, saa ringe er dens Betydning for Opdragelsen. Skal BARNET indsee, at Opfyldelsen af de Eldres Fordringer sigter til dets sande Vel, saa maa dette gjøres ansueligt i Exempler af den virkelige Verden, hvori det lever. Dette gjør den moralske Fortælling. Det er en Digtning, som tager sit Stof af VARNDEMENS Verden, der ligesaa lidt som nogen anden Deel af det virkelige Liv mangler poetisk Indhold, men har sine Lidenskaber og Forviklinger, sine Sorger og Lyksaligheder, der for BARNET ikke have ringere Betydning, end de, vi i Novellelitteraturen see skildrede, have for os. Det er imidlertid ikke absolut nødvendigt, at Fortællingens Hovedpersoner skulle være BORN, thi ogsaa for de BORNES Liv har BARNET et aabent Blik, kun at det opfatter det paa sin Maade, og denne Maade mangler heller ikke sin Sandhed og Berettigelse. Derfor er Virkningen af en god moralsk Fortælling paa det barnlige Sind den samme, som en god Novelle har paa den, der besidder sand

Dannelse; det er Følelsen af Hverdagslivets indre Poesie, som er uadskillelig fra dets ethiske Indhold *).

Men, siger Hr. Røgind, den moralske Fortælling prædiker Skindhellighed, idet den gjør Forventningen om Belønning og Straf til Drivesjædre for Børnets Handlemaade. Denne Paastand har i det Mindste ikke Erfaringen for sig, thi Enhver, som kjenner noget til de næstferegaaende Generationers Physiognomie, vil vist indrømme, at vore Forældre, som vare opdragne under idelig Anvendelse af Gampes og Salzmanns moralske Fortællinger, mindst af Alt vare Pharisæere, og vore Bedsteforældre, som havde opdraget dem, om muligt endnu mindre. Men for at komme Sagen nærmere, saa lader det sig ikke negte, at den moralske Fortælling i Forhold til Moralphilosophiens Resultater optræder med en noget eensidig esdaimonistisk Charakter. At vor moralske Wandel ogsaa i dette Liv finder sin Belønning eller Straf, er imidlertid, om end en eensidig Sandhed, saa dog en Sandhed, og da det nu netop er den eneste Side af det moralske Sande, Børn virkelig kunne fatte, saa kan jeg ikke indsee, at der skulde være noget Ondt i foreløbig at gjøre denne gjældende. Den grunder sig paa Forudsætningen af en fornuftig Orden i Tilværelsen, altsaa netop paa Følelsen af det sande Ewige i Menneskelivet, der ikke svæver over dette som noget fremmed Hiinsidigt men lever og røres midt iblandt os. Ensidig er den kun, forsaavidt som den dels har Blikket nærmest rettet paa den guddommelige Lovs Virksomhed her i Verden, og derfor maaskee i visse Momenter kan helde til at betragte den ewige Retfærdighed som afsluttet paa denne Side Graven, dels

*) Skulde Nogen finde disse Paastande for stærke, saa er det et Beviis paa, at de have glemt deres egen Børnelærdom, hvilket jeg i vor bevægede Tid er langt fra at fertænke dem i, saafremt de ikke ere Børneopdragere.

overfører det deterministiske Element i Christendommen, som Kirken har anerkjendt i Læren om den guddommelige Naade. Men mod den første Genfærdighed har Barnet tilstrækkelig Modvægt i sine positive Religionskundskaber, og den sidstnævnte Sandhed maa man i ethvert Tilfælde lade staae hen til den modnere Alder, da den er absolut ufattelig for Børn. Det er overhovedet en ugrundet Frygt, at Tilbøieligheden til en vis mindre alsidig Opfattelse af Sandheden skulde være farlig i en Alder, for hvilken saavel enhver systematisk Betragtning som Alt, hvad der kan kaldes Tvivl, er fuldkommen fremmed. Dersom den moraliske Fortælling f. Ex. lod Dydens Belønning bestaae deri, at Forældrene gave det artige Barn Penge til Slikkerie, saa maatte man vistnok tilstaae, at den prædikede en daarlig Moral, men at fremstille levende for BARNETS Phantasi, hvorledes dets Forældres og øvrige Omgivelser og dermed dets egen Tilfredshed er betinget ved dets Opsørelse, og at det ved at forhærde sit Sind herimod kun voldte sig selv Sorg, det er hverken mere eller mindre end ad den simpleste og naturligste Veie at kalde Samvittigheden til Live, og dette kan aldrig fortjene Daddel.

At nu Digtningen i den moraliske Fortælling ikke selv er Diemed men tjener som Middell for et andet, lader sig ikke negte, men skulde dette i og for sig være forkasteligt? Har da Nogen stødt sig over, at Poul Møller i sin Afhandling om Sjælens Udødelighed indstøttede en novelleagtig Dialog, eller at S. Kierkegaard saa ofte lader Speculationen og Livsphilosophien fremtræde i Digtningens Klædning? Og dog har denne Form her kun været begrundet i Forfatterens Individualitet, uden at just Læsernes Læsning nødvendigvis krævede den. Hvor meget mere maa den da ikke være retfærdiggjort, hvor den sidste Bevæggrund træder til med bydende Nødvendighed?

Hr. Røginds øvrige Ankepester mod den moraliske Fortælling røbe en total Mangel paa Bekjendtskab med dens Lit-

teratur. Denne har nemlig, som enhver anden Litteraturgren, sine Mestere og sine Fjender. Fusteriet kan enten, som af Hr. Røgind bemærket, vise sig i Mangel paa levende Charakterfildring og motiveret indre Sammenhæng, eller i et snevert og eensidigt Moralprincip, der forverler det Ethiske med en pedantisk Etiquette, eller i et falsk og smagløst Ideal, som svæver Forfatteren for Die og bevirker, at Artigheden falder ud til raffineret Forstruethed (de to sidste Feil ere især hyppige, hvor de moralste Fortællinger have Forfatterinder), eller paa andre Maader. Men om Fusteriet er her ikke Tale. Mesterstabet viser sig derimod i en med Liv og Sandhed gennemført digterisk Skildring af Barneverdenen med dens mangfoldige Charakterer samt indre og ydre Bevægelser, og en saadan er aldrig kjedelig for Børn, medmindre deældre med Glid bibringe dem Affmag derfor, thi vistnok kan Børns Smag, især ved en Smule Spot, næsten ledes hvorhen man vil. Men en god moralst Fortælling er heller ikke kjedelig for den Børne, der interesserer sig for Børnets Forestillingskreds og de bevægende Magter i dets lille Verden, og denne Interesse er vel ingen overdreven Fordring til en Pædagog. Morsom og kjedelig ere overhovedet temmelig relative Begreber. Homer er en meget kjedelig Digter for Damer, men Philologerne kjeder han ligesaa lidt, som han kjedede Grækerne. Svaret paa Hr. Røginds Spørgsmaal: hvor ofte kan man læse en moralst Fortælling? afhænger af, hvem der forstaaes ved „man“. En Pædagog kan læse en god moralst Fortælling saa ofte, som nogen Mand kan læse et godt Skrift i sit eget Fag, og hos Børnet vil han vide at vedligeholde den sunde Interesse for de med dets egen Erfaring adæqvate Skildringer, hellere end ægge Indbildningskraften ved den eventyrlige Folkepoesies phantastiske Skikkelser, ved hvilke det maaskee til Slutning bliver Hovedsagen, at Læreren selv vil more sig.

Den moralste Fortælling har egentlig hjemme i Børne-

bøgerne, der hidtil have været anseete for uundværliche ved Opdragelsen, da naturligviis ikke enhver Opdrager kan besidde den Bevægelighed i Phantasien, som udfordres til at gjøre sine Forskrifter anskuelige i Fortællinger. Men ogsaa i Læsebogen vil en Anvendelse deraf være paa sin Plads, da den vil lade Disciplen føle, at Skoleunderviisningen er i Forstaaelse med Opdragelsen, og at Skolens aandige Magt hersker staaer over Lælleren i Modsætning til den, der hersker i Hjemmet.

VI.

Det blev ovenfor viist, at Opdragelsen ifølge sit Begreb bestod i en Udvikling af den moralste Bevidsthed, men tillige blev det antydet, at den i Udførelsen ikke saa bestemt lod sig adskille fra Underviisning. Alt Opdragerens Indflydelse paa Elevens intellectuelle Udvikling heller ikke er ringe, vil enhver Lærer i hvilketsomhelst Fag, maastee med Undtagelse af fremmede Sprog, sikkert have havt Leilighed til at bemærke, da den Lethed og Livlighed, hvormed Disciple, der ellers i Flid og Gyner ere hinanden lige, tilegne sig det Meddeelte, viser sig saa forskjellig efter den forskjellige Begrebsudvikling og dertil knyttede Interesse, som Opdragelsen har vidst at fremme. Hvorledes Opdrageren skal tage fat paa dette, dermed vil han næppe komme i Forlegenhed, da den levende Trang til Oplysning om Livets mangfoldige Phænomener, som ethvert blot nogenlunde opvakt Barn tidlig lægger for Dagen, her byder ham den simpleste og naturligste Veiledning*). Ligesom denne Videlyst, der giver sig tilkjende i Barnets idelige Spørgsmaal, grunder sig paa Følelsen af, at Bevidstheden trænger til et Indhold, saaledes er den ogsaa rettet mod den eneste Region, hvorfra et saadant kan

*) Junf. Poul Møller p. a. Sted.

faaes, den omgivende Verden. Barnet vil vide Bestjed om
 hvad det hører og seer, fordi det føler Trang til at leve et
 indre Liv, men at søge Stof og Næring for dette udenfor
 Virkeligheden finder det i det Mindste ikke paa af sig selv,
 da Naturinstinctet driver Mennesket til at gjøre sig til Herre
 over Tingene, og Barnet har en stærk Følelse af, at det kun
 kan indlade sig med disse, naar det kjender deres Væsen og
 Egenskaber. Vel er den barnlige Videbegjærighed let at til-
 fredstille og forster mere efter Aarsager end efter Grunde, men
 har Barnet end ikke paa een Gang forstaaet sin Trang til
 Enhed i Erkjendelsen, saa er denne dog alligevel instinctmæs-
 sig tilstede og nærmer sig stykkeviis sin fuldstændige Virkelig-
 gjørelse. Vil man forsættelig quæle dette Instinct, saa gives
 dertil intet bedre Middel, end at beskjæftige Barnet med et
 phantastisk Sjøglespil, som hverken har Realitet i Sandsever-
 denen eller i Tankens Rige, men en fornuftig Opdragelse vil
 i Overbeviisningen om, at Virkelighedens Love, hvori Barnet
 ønsker Indsigt, tillige ere Bevidsthedens og ene skikkede til at
 udgjøre dennes Elementer, snarere yde det al mulig Hjælp
 til at orientere sig i den Verden, hvori det skal leve og virke.
 Og hvad er nu rimeligere end at Læsebogen understøtter og
 fortsætter denne Bestræbelse? Hr. Røgind finder det urime-
 ligt, at Læsebogen skal indeholde Stumper af andre Videnska-
 ber, hvori der gives særskilt Underviisning i Skolen. I den
 særskilte Fagunderviisning maa imidlertid Overfisgen stedse
 blive Hovedsagen, og sjelden tillader Tiden en saadan Dvælen
 ved det Enkelte, at den Unskuelighed, som hos Børn er bedst
 skikket til at vedligeholde Interessesen, derved kan tilveiebringes.
 I denne Henseende kan Læsebogen i Modersmaalet fortræffe-
 lig komme den øvrige Underviisning til Hjælp ved livlige og
 fattelige Fortællinger af Historien, Skildringer hentede fra
 Ethnographien, Geographien, Naturhistorien, Astronomien,
 Brudstykker af Reisebeskrivelser, Fremstillinger af menneskelige

og borgerlige Indretninger og Forhold o. d. I en Alder, da Drengen allerede kan antages at have sat sig tilstrækkelig ind i sine nærmeste Omgivelser, ere saadanne Monographier netop bedst stikede til at fremme en saadan Udvidelse af Synskredsen, der ad den empiriske Wei kan forberede en fornustig og concret fyldig Indsigt i Tilværelsens Betydning og Menneskets Bestemmelse. Jeg antager derfor, at de bør udgjøre en betydelig Deel af en Læsebogs Hovedindhold. Derimod anseer jeg ethvert Indhold, som ikke er enten fortællende eller beskrivende, ethvert egentligt Raisonnement for upassende i en Læsebog for Børn. Naar man mindes sin egen Skolegang, saa vil man sikkert indrømme, at f. Ex. de raisonnerede Indledninger til hver enkelt Dyd i Wallings store og gode Handlinger gif indad et Dre og udaf et andet. Raisonnement forudsætter hos den, der skal forstaae det, en ved Erfaring og Dannelse udviklet Begrebskreds; det bevæger sig i en fremstridende Række af Tanker, der hver for sig let fremkaldes hos den Eldre, fordi han, uden selv ret at vide hvorledes (thi hvo kan gjøre Rede for sin egen Erfarings Historie?), har levet sig ind i dem i Forveien, og det Nye, han har at opfatte, blot bestaaer i det Sammenhæng, hvori de her ere stillede. Dersom Erfaringen i et enkelt Punkt tilfældigviis svigter, saa bliver dette Punkt i Udviklingen ogsaa for den Børne dunkelt. Hos Barnet mangler den hele her antydede Forudsætning, og om den kan tilveiebringes ved de saakaldte Forstandsøvelser, er et stort Spørgsmaal, som imidlertid ligger udenfor denne Afhandling's Grændser.

Skolefterretninger

for Skoleaaret fra 1ste September 1849.

Nye Foranstaltninger.

1. Efter et Andragende af Rector gav Ministeriet u. 4 Febr. d. U. sit Samtykke til, „at den i den provisoriske Plan af 25 Juli 1845 § 9 paabudne Halvaarsexamen maa for Roskilde Kathedralskoles Vedkommende bortfalde, og at det overlades Skolens Rector efter egen Bestemmelse og fornødne Aftale med vedkommende Lærere at afholde en mindre foreløbig Prøve i de Fag og Klasser, hvor Rector maatte ansee det for hensigtsmæssigt,“ hvilket da og saaledes blev i Febr. og Martsmaaned udført uden Tidstab for den fortsættende Underviisning, da Prøven i hvert af de valgte Fag foretoges og fuldendtes i den for samme sædvanlige Time i vedkommende Klasse, samt gav ligesaa sikker en Kundskab om Disciplenes Fremgang, som om en fuldstændig Examen med al den sædvanlige Vidtløftighed var bleven afholdt. Ideen til sin Indstilling desangaaende havde Rector hentet fra den lignende Indskrænkning af Halvaarsexamen, som efter Programmet for Rønne Skole ifjor var bevilget samme; og de Grunde hvorfor han troede nu ogsaa for Roskilde Skole at burde anbefale den, vare følgende: a) at denne Prøve, som efter sin ældste Bestemmelse kun skulde være skriftlig, siden er bleven udstrakt til alle Fag baade skriftlig og mundtlig, og derved næsten ikke forskjellig fra Hovedexamen, altsaa medtager den dobbelte Tid saavel til dens Afholdelse i Skolen

som for Disciplene til Forberedelsen dertil; hvorimod b) en fortvarende Underviisning uden denne Afbrydelse af een til to Uger i Midten af Skoleaaret vil være dem langt nyttigere, da dog ingen Opflotning i en hoiere Klasse i Almindelighed kan stee før ved Enden af hele Skoleaaret, har altsaa ikke givet den Ansporelse for Disciplene til egen Repetition, som naar et vigtigere Resultat kan ventes. Endelig c) moder, ifald en fuldstændig Examen skal holdes to Gange om Aaret, den Tvivl, om der da i den sidste skal examineres i alt, hvad der i hvert Fag det hele Aar igjennem er lært, altsaa to Gange i det første Halvaars Pensa, hvorved Tiden vil blive optaget til en tilstrækkelig Prøve i det sidste Læste, eller omvendt paa Grund af Tidens Indskrænkning kun i dette, og saaledes den Hovedexamen, som dog især maa gjøre Udslaget i Henseende til Disciplenes Opflotning, ikke blive andet, end en Prøve i det sidste Halvaars Pensa. Ogsaa beviste i sidste Vinter Erfaringen tilfulde saavel Nyttens som Tilstrækkeligheden af bemeldte Foranstaltning.

2. Under 15 Jan. d. A. har Ministeriet constitueret Cand. philosophiæ Edvard Erslev til Lærer i Naturhistorien ved Skolen, i den Hensigt, at han deri skulde i det indværende Skoleaar undervise de 5 nederste Klasser og derefter siden tillige 6te Klasse, paa det at saummes Discipline Aaret efter kunde deri som i de øvrige Fag bestaae den befalede første Deel af Afgangsexamen for at rykke op i den toaarige 7de Klasse, som da kan ventes oprettet. Men da denne Underviisning ikkun vilde udfylde et forholdsmæssigt alt for lidet Antal ugentlige Timer for Hr. Erslev, er det paalagt Rector at anvise ham for det næste Skoleaar de manglende i et andet Fag, hvori han da imidlertid kan have fornøden Tid til at sætte sig ind. Simelærer Holm derimod, som i endeel Aar har besørget den naturhistoriske Underviisning i de fire nederste Klasser, har saaledes, fordi der

ikke var Grund til at dele samme imellem tvende Lærere, maattet afgive disse til Hr. Erslev, hvorimod ham foruden den practiske Regning i begge de nederste Klasser, som han hidtil har besørget, ogsaa er overdraget Kalligraphien i samme.

Endelig 3) har vor mangeaarige agtværdige Timelærer i Tegning, Borgerrepræsentant og Malermester, Dannebrogsmænd Hr. H. J. Ehlers, formedelst Svagelighed fundet sig foranlediget til at opsigge Skolen sin Tjeneste fra 1ste April d. A. og er da efter Bemyndigelse af Ministeriet i hans Sted af Rector antaget til de Skolen kun bevilgede 3 Timers Underviisning i denne Kunst Malermester i Roskilde L. Møller.

Disciplenes Antal

var ved Begyndelsen af dette Skoleaar i alt 66, af hvilke i Slutningen af September 1849 dimitteredes med anbefalende Testimonium til Universitetet følgende 5:

1. **Knud Engelbrecht Walløe**, Søn af Procurator J. J. Walløe i Roskilde.

2. **Sophus Jacob Ludvig Bang**, Søn af Pastor J. W. Bang, Sognepræst til Ferslev og Vellerup, nu til Steenløse og Børs i Sjælland.

3. **Laurids Theodor Hansen**, Søn af Kammeraad G. Hansen, Stiftsfriser og Forvalter ved Roskilde Domkirke, Ridder af Dannebrog.

4. **Hans Frederik Brønnicke**, Søn af Kjøbmand S. Brønnicke paa Børsen ved Roskilde.

5. **Christian Waldemar Støbe**, Søn af afgangspastor P. D. Støbe, Sognepræst til Hyllinge og Lyndby.

Af hvilke de to første erholdt i examen artium Hovedkarakteren Laudabilis, de øvrige tre Haud illaudabilis. Deres Specialkarakterer vare følgende:

Specialkaraktererne

examen artium for de 1849 til Universitetet Dmitterede.

	Dansk Udarbeidelse.	Latin.	Latin Stil.	Græsk.	Hebraisk * et Pensum Græsk.	Religion.	Geographi.	Historie.	Arithmetik.	Geometri.	Lyb.	Græsk.
K. C. Walløe . .	laud.	laud.	laud.	laud.	*laud.	laud.	laud.	laud.	laud.	laud.	laud.	laud.
G. J. L. Vang .	laud.	laud.	h. ill.	laud.	*h. ill.	h. ill.	laud.	laud.	laud.	laud.	laud.	laud.
L. L. Hansen . .	h. ill.	h. ill.	n.cont.	laud.	h. ill.	laud.	laud.	laud.	laud.	laud.	h. ill.	h. ill.
H. F. Brønning .	h. ill.	h. ill.	h. ill.	h. ill.	*laud.	h. ill.	laud.	laud.	h. ill.	h. ill.	h. ill.	h. ill.
C. W. Støbe . .	h. ill.	h. ill.	h. ill.	h. ill.	laud.	h. ill.	h. ill.	h. ill.	laud.	h. ill.	laud.	h. ill.

Desuden udmeldtes i efterhaanden i Skoleaarets Løb følgende 6:

af 4de Klasse J. G. Sørensen,
 — — — C. J. Borello, } for at gaae til andre
 — — — Th. D. W. Staahl, } Bestemmelser.
 — 3die Klasse S. S. J. Børresen,)

— 2den — A. G. J. Gøricke, da Svagelighed forbød ham den fornødne Landsanstængelse.
 og af 1ste — F. B. P. G. Petersen, for at følge med sine Pleieforældre til Kjøbenhavn.

Efter Nytaar optoges igjen i 1ste Klasse tre nye Disciple: G. N. Kringelbach, H. W. H. Cappel og i April J. G. Almondson.

Samtlige nuværende Disciple ere altsaa i den Orden, der efter sidste Charakteer-Sammenregning bestemtes, følgende:

6te Klasse, øverste Afdeling.

1. J. J. G. G. Pio, Faderen Capitain og Compagnichef, for Tiden paa Als.
2. P. W. Grove, F. Justitsraad og Soldkasserer i Roskilde.
3. L. Vache, F. forhen Kjøbmand i Roskilde, nu boende i Kjøbenhavn.
4. D. F. Obel, F. Provst og Præst til Phanefjord paa Møen.
5. N. A. Sørensen, F. Procurator i Roskilde.
6. J. G. Hansen, F. Organist til Roskilde Domkirke.
7. R. M. G. G. Urboe, F. Procurator i Holbæk.
8. D. S. I. G. Friis, F. Eier af Frihedsgaarden mellem Kjøbenhavn og Roskilde.
9. D. F. Blechingberg, F. Sognepræst til Flemlase i Fyen, død.

10. E. D. Sommer, F. Provst og Sognepræst til Ejæreb-
by og Alslynderup ved Frederiksborg, død.

6te Klasse, nederste Afdeling.

11. P. B. Købke, F. Sognepræst til Paulsker paa Born-
holm, død.
12. J. Carlsen, F. Gaardeier og Bærtshuusholder i
Skibby.
13. C. M. C. Petersen, F. Kammerraad og Eier af
Svinninge Mølle i Ods Herred.
14. N. C. Hansen, F. Kammerraad, Stifts skriver og
Forvalter ved Roskilde Domkirke, R. af Db.
15. J. Ernst, F. Sognepræst til Sønder-Fernløse og
Søstrup i Holbeks Amt.
16. P. D. I. Reinhardt, F. Skolelærer i Cæby,
Voldborg Herred.
17. St. I. Bruun, F. Forvalter ved Roskilde adelige
Jomfrukloster (udmeldt sidst i Juni).
18. E. F. Møller, F. forhen Forpagter paa Aastrup.

5te Klasse.

19. C. F. H. Gøricke (ikke studerende), F. Dr. Med.
Profesor og Overlæge ved Hospitalet paa Vidstrupgaard.
20. E. D. F. Mathiesen, F. Sognepræst til Høiby i
Ods herred.
21. P. H. Heegaard, F. Kjøbmand i Slangerup.
22. N. Friis, F. Kammerraad, bergerlig Raadmand i
Roskilde og Forvalter for Kjøbenhavns Stads Gods
her i Egnen.
23. B. Hansen, Faderen anført ovenfor ved No. 6.
24. P. Blechingberg, Faderen see ligeledes ovenfor u.
No. 9.

4de Klasse.

25. Ph. J. Jeanson, F. Kuffenbager i Roskilde.
26. E. W. Paulsen, F. Etatsraad, Dr. og Professor i Lovkyndigheden, R. af Dbr., i Kjøbenhavn.
27. J. K. Lindhard, F. Kjøbmand i Roskilde.
28. G. G. J. E. Baagøe, F. Apotheker i Kbh., død.
29. E. G. Petersen, F. Sognepræst til Durs ved Holbek.
30. E. E. Rørdam, F. Sognepræst til Ondløse og Søndersted i Holbeks Amt.
31. F. W. Jansen, F. Forvalter paa Bremersvold i Holland.
32. D. E. Wang, F. Sognepræst til Steenløse og Vexo i Frederiksborg Amt.

3die Klasse.

33. C. A. Fabritius de Tengnagel, F. forhen Bogtrykker i Kjøbenhavn, nu Eier af et lidet Landsted ved Roskilde.
34. P. W. G. Hansen, F. Skolelærer i Lyndby, Boldberg Herred.
35. K. Petersen, F. Amtsfuldmægtig i Kjøbenhavn og Klosterfriser for Roskilde Kloster, død.
36. E. J. Peek, F. Skolelærer i Ramstrup ved Roskilde.
37. F. E. Christensen, F. Kammerraad og Forvalter ved Grevskabet Lethrøberg.
38. J. H. W. G. Walløe, F. Procurator i Roskilde.
39. C. A. Dons, F. Cand. juris og Forpagter af Holbeks Ladegaard.
40. H. Grove, F. see ovenfor under Nr. 2.
41. E. R. G. Schiødts, F. praktiserende Læge i Roskilde.
42. H. P. Kornerup, F. Kjøbmand i Roskilde.
43. C. J. N. E. Münster, F. Kammerraad og i Naade entlediget Amtsforsvalter i Roskilde.

44. K. P. E. Jensen, F. Chirurg og Barbeer i Roskilde.
 45. A. J. Borch (ikke studerende), F. Kjøbmand i Roskilde.

2den Klasse.

46. B. H. E. Fich, F. Skolelærer i Greve, Thune Herred.
 47. B. E. Dvistingaard, F. Proprietair til Gjerdrup ved Skjelsør, død.
 48. H. C. Olsen, F. Palaisforvalter i Roskilde, død.
 49. C. K. H. Lassen, F. Reebslagermester i Roskilde.
 50. C. F. Schulz, F. Sognepræst til Korup og Glim ved Roskilde, død.
 51. C. E. A. Knüppel (ikke studerende), F. Bagermester i Roskilde.

1ste Klasse.

52. G. N. Kringelbach, F. Jordeier paa Amager og Gjæstgiver i Møllehusene ved Roskilde.
 53. C. E. Mathiesen, F. Sognepræst til R. Helsingø og Drøsselbjerg i Holbøks Amt, død.
 54. C. J. C. Lund, F. Sognepræst til Sommerup og Brylle i Fyen, død.
 55. H. B. H. Cappel, F. Skræddermester i Roskilde.
 56. L. C. Grove, F. anført ovenfor ved de ældre Brødre under No. 2 og 40.
 57. F. E. Amonsen, F. Skibscapitain.
 58. H. G. Jensen, F. s. ovenfor u. No. 31, (udmeldt sidst i Juni).

Lærerne de samme som forrige Aar, og have samtliges ugentlige Timer i det sidstafvigte Skoleaar været følgende :

Rector i Latin og Græst 12 Timer
 foruden af og til endeel saavel Grami-
 nations- som i andre Læreres Forsald
 overtagne Underviisningstimer i for-
 skjellige Klasser.

Overlærer Hundrup, i Latin, Græst og Mathematik	24	Timer
Overlærer Thrige, i Latin, Græst, Historie og Geographie	23	—
Adjunct Agerup, i Hebraist og Fransk overalt	22	—
Adjunct Friis, i Historie, Geographie og Kalligraphie, først 31, siden	29	—
Adjunct Broager, i Tydsk og Mathematik	24	—
Adjunct Kruse, i Religion, Dansk, samt 2den Klasse Latin	30	—
Const. Lærer Smith, i Dansk, Tydsk og Latin	27	—
" " Erslev, i Naturhistorie	11	—
Timelærer Holm, i Regning og Kalligraphie	12	—
Cantor Hartmaun, i Vocalmusik	4	—
Tegnelærer Møller, i de tre nederste Klasser	3	—
Corporal Madsen, i Gymnastik Vintersemesteret 6 og i Sommertiden saa ofte Veiret tillader det, i Svømning hver Uften 1 a 2 Timer.		

Underviisningen har været følgende:

K Latin:

6te Klasse under Rector hele Klassen i 3 Timer ugentlig læst Virgils Æneide 6te Bog, og derefter Horatii Epistlers begge Bøger og ars poetica, samt øverste Afdeling fra Nytaar af 1 Time ugentlig cursorisk efter egen Forberedelse og siden repeteret Ciceros Tale pro T. Annio Milone. — Under Overlærer Thrige 7 Timer: a) er med hele Klassen 5½. læst Livii 21de Bog fra c. 30 til Enden, og

22de B. c. 30 til Enden, Ciceros Cato major og Lælius, alt efter Disciplenes egen Forberedelse, samt cursorist og uden Forberedelse udvalgte Breve af Plinius og en latinist Stiløvelse hver Uge. b) Med nederste Part alene i 2 Timer to mindre Stile hver Uge. Den Tid, der blev tilovers, benyttet til mundtlig Stiløvelse og senere til at læse det Meste af 3die Bog af Curtius cursorist uden Forberedelse. Senere hen afsondredes Afdelingerne i 3 af de før fælleds Timer, og øverste Part læste da Taciti Agricola (cursorist), nederste Part Ciceros Tale pro lege Manilia. — Under Overlærer Hundrup, øverste Afdeling Latinist Stiløvelse 2 Gange ugentlig, den ene Gang i Reglen mundtlig. I den sidste Deel af Aaret nogle Gange udarbejdet en Version fra Latin, som tidligere var henlagt under den danske Underviisning.

5te Klasse under const. Lærer Smith, før Februar, ugentlig 10, derefter, da een Time maatte afgives til Naturhistorie, 9 Timer, læst Ciceros Taler in Catilinam IV og pro lege Manilia, samt Ovidii metamorphoses efter Feldbauschs Udtog Stykkerne 14—19. Af Madvigs Grammatik er Syntaxen fra § 312 af størstedels gennemgaaet og nogle Punkter af Formlæren recapitulerede. Efter Ingerslevs Materialier blev før Februar skrevet 3, derefter 2 Stile ugentlig, hvoraf den ene i to sammenhængende Timer blev skreven paa Skolen, den anden hjemme; istedetfor hvilken sidste Øvelsen undertiden har været anstillet mundtlig.

4de Klasse under Overlærer Hundrup i 6 Timer ugentlig Cæsar de bello Gallico 1ste Bog til 4de Bogs 13 Cap. Af Madvigs lat. Grammatik er den største Deel af Bøiningslæren gennemgaaet og af Syntaxen Casuslæren i Sammenhæng, samt under Læsningen af Cæsar Hovedsummen af den hele Syntax. Latinist Stiløvelse foretaget 3 Gange ugentlig, i Regelen den ene Gang mundtlig. I Slutningen af Aaret ere Ingerslevs Materialier afbenyttede.

3die Klasse under Overlærer Thrige ugentlig 9 Timer. I de 6 Formiddagstimer læstes den største Deel af Blochs Elementarvog 2det Cursus, (det første Cursus var til Opfattelse og Indøvelse af Elementarlæren med megen Nytte gjenneemgaaet i 2den Klasse), og derpaa af Cornelius Nepos Miltiades, Themistocles og Aristides, hvorved Disciplene ere vel forberedte til i 4de Klasse at gaae videre i samme Forfatter og tage fat paa Julius Cæsar. Det Meste af det Læste blev senere lært udenad, som en nyttig praktisk Forøvelse til Stilen, og til Indsamling af Kundskab og Færdighed i Sprogets Brug, hvilket ei saa let havde ladet sig gjøre, naar der ei i den foregaaende Klasse var lagt den første Grund. Saaledes forstaaes og bedre Madvigs Grammatik, hvoraf er gjenneemgaaet Bøiningslæren med Forbigaaelsen af det mindre vigtige, enkelte Stykker af Orddannelseslæren, og af Syntaxen indtil § 240 (om Dativ). I de 3 Eftermiddagstimer anvendtes det erhvervede Ordforraad og de lærte Regler i Grammatiken til at danne smaa Exempler. Trojels Exempelsamling kunde kun benyttes under Læsningen af Syntaxen; iøvrigt blev der dicteret Exempler.

2den Klasse, som baade efter Disciplenes Alder, Evne og Fremgang i de forudlærte Sprog var moden nok til at begynde paa Latinen, der heller ingenlunde blev dem for vanskelig, er under Adjunct Kruse i 5 Timer ugentlig bleven indøvet i det latinske Sprogs Formlære under Læsningen af de tilsvarende med a betegnede Exempler i Blochs latinske Elementarvog, 1ste Cursus, og har desuden læst Dialogerne i Slutningen af samme Læsebog, hvorved disse Disciple tillige ere blevene forsynede med endeel Ordkundskab og Begreb om Sprogets Construction i Almindelighed, som kan komme dem til stor Nytte ved Læsningen af 2det Cursus og anden passende Læsning i den næstfølgende 3die Klasse.

I Græstfen.

6te Klasse har under Rectors Veiledning i 2 Timer ugentlig læst Herodots 5te Bog, Odysseens 5te og 6te Sang samt Lucians Timon. Øverste Afdeling desuden under Overlærer Ehrige i 2 Timer læst Demosthenes's 1ste philippiske, samt 1ste, 2den og 3die elynthiske Tale, og repeteret det i forrige Aar læste (Xenophons Grindringer om Sokrates 1ste og 2den Bog, samt Platons Krito og Apologia Socratis). Repeteret Formlæren efter Blochs Grammatik. Madvig's Syntax benyttet til Henviisninger. Nederste Part 3 Timer ugentlig under Overlærer Hundrup læst Xenophons memorab. Socr. 1ste og 2den Bog under stadige Henviisninger til Madvig's Syntax, hvoraf enkelte Partier i Slutningen af Aaret læstes i Sammenhæng. Desuden have under samme Lærer de af hele Klassen, som ikke læse Hebraisk, læst Odysseens 3, 4, 7 og 8de Bog.

5te Klasse under Overlærer Hundrup læst Xenophons Anabasis 2den og 3die Bog / Blochs Grammatik og Madvig's Syntax ere benyttede, den sidste dog kun efter Henviisninger under Læsningen af Forfatteren.

4de Klasse een Time daglig under Rector Begyndelsesgrundene af det græske Sprog, bibragte gennem sammes Grammatik og det fornødne Antal Exempler i hans Elementarbog 1ste Cursus, og derpaa i 2det Halvaar skredet til Læsning af Fablerne og Anekdoterne i 2det Cursus, bygget paa en bestandig grammatisk Analyse, hvorved Disciplene ere vel forberedte til at gaae over til det mythologiske Afsnit af Læsebogen, hvorpaa og er begyndt, og den i 4de Klasse sædvanlige Læsning af Xenophons Anabasis.

I Hebraistfen:

6te Klasse under Adjunct Ugerup, hver Afdeling for sig 2 Timer, og deri den øverste fuldendt Genesis fra

12te Cap. til Enden; den nederste læst de 4 første Capitler af Genesis med bestandig grammatikalst Analyse. Pronomina og Verba og det Vigtigste af Nominallæren efter Whittes Grammatik.

I Modersmaalet:

6te Klasse 2 Timer ugentlig under const. Adjunct Smith, skrevet en Udarbeidelse om Ugen, hvortil Stoffet har været taget deels af Historien, deels af Religionslæren eller et almindeligere Gebeet. Hvor Opgavens Bestaffenhed syntes at fordre det, er der forud meddeelt veiledende Bemærkninger. Af Litteraturen ere Prøver forelæste i chronologisk Orden fra Folkepoesien indtil Ewald inclus. ledsagede af Bemærkninger, som fornemmelig have været beregnede paa at give Disciplene en Forestilling om de forstjellige Tidsalderes literære Charakter. Læreren har, hvad Digterværkerne angaaer, i Hovedsagen rettet sig efter Myrups og Rahbeks „den danske Digtekunsts Historie“, og benyttet Forfatternes Skrifter, saavidt de vare at erholde, undertiden ogsaa Flor's Læsebog. Angaaende den danske Rettskrivning er der for de Tilfælde, hvori den kunde synes mindre sikker, foredraget korte Regler.

5te Klasse, under Adjunct Kruse 2 Timer ugentl. gjenneemgaaet Rahbek om den danske Stil. Forelæst Prøver af Holberg, Ohlenschläger (hvorved der navnlig er taget Hensyn til den nordiske Mythologi) og Poul Møller. Hvor Uge en skriftlig Udarbeidelse.

4de Klasse u. samme Lærer, 2 T. ug. Blochs danske Grammatik forfra til Adjectiverne, fra Verberne til Anhanget om Rettskrivningen, samt Læren om Interpunctionen. Til Læsning af Mønstere brugt Holsts profaiske Læsebog. Hvor Uge en skriftlig Udarbeidelse.

3die Klasse u. samme. 3 T. ug. Blochs Gramma-

tit forfra til Berberne. Læst Stykker af Holsts prosaiske Læsebog. Een Stil ugentlig paa Skolen.

2den Klasse u. samme 4 T. ug. hele Vojesens Grammatik. Molbechs Læsebog. Ugentlig to Stile.

1ste Klasse u. Cand. Smith 6 Timer ug. gennemgaaet Vojesens Grammatik indtil Ordstillingen med Forbigaaelsen af de fleste Anmærkninger. Molbechs Læsebog, især dens første Halvdeel benyttet til Læseøvelser, Analysering, Efterfortælling og Udenadslæring. Af Holsts „Smaadigte til Udenadslæsning“ ere endeel oplæste og forklarede og deraf adskillige lærte udenad. Der er skrevet to Stile om Ugen, i første Halvjaar meest efter Dictat; undertiden ere Sættningens Dele skriftlig indøvede; i sidste Halvjaar har den ene ugentlige Stil regelmæssig bestaaet i, at Disciplene giengave en let lille Fortælling.

I Tydsken.

6te Klasse u. Adjunct Broager 2 Timer ugentlig læst og oversat Goethes Faust 1ste Deel paa Skolen uden Forberedelse og de sværere Stykker af Hjorths Læsebøger, samt hver Uge mundtlig oversat fra Dansk til Tydsk efter Forberedelse og skrevet en tydsk Stil.

5te Klasse u. samme Lærer 2, i andet Halvjaar 3 Timer ug. læst p. 8—131 i Hjorths poetiske Læsebog og to Gange om Ugen hørt mundtlig og skriftlig Stiløvelse efter en dansk Bøg (Herslebs Vibelhistorie).

4de Klasse u. samme Lærer 2 T. ugentl. pag. 113—127 i den prosaiske og p. 8—85 i den poetiske Læsebog af Hjort, repeteret sammes lille Grammatik og hver Uge skrevet en Stil efter Welle, og lært et Stykke at oversætte fra Dansk til Tydsk.

3die Klasse u. s. Lærer 3 T. ug. læst S. 87—128

i Hjorts profaiske Læsebog, repeteret sammens lille Grammatik og skrevet en Stil hver Uge efter Wolles Materialier.

2den Klasse under est. Adj. Smith 4 Timer ugentlig Kungs Læsebog p. 103—129, derpaa 207—220, endelig 191—207. Hjorts lille Grammatik. I det sidste Halvaar er der skrevet en Stil ugentlig efter Wolles Materialier. De i Læsebogen optagne Fabler af Speckter ere gennemgaaede og lærte udenad.

1ste Klasse u. samme Lærer 6 Timer ug. Kungs Læsebog p. 1—23 og 34—117. Dog de to Svageste kun læst p. 34—38 og 62—76. Hjorts lille Grammatik lært heel, de to nysmeldte et mindte Pensum eller det for Begyndere Nødvendigste.

I Frankten under Adjunct Ugerup.

6te Klasse hver Afdeling for sig 2 Timer ug. Den øverste Borrings études litteraires, 5te Udg. Pag. 46—62, 105—133, 242—266, 284—326, 395—406, 430—442, 453—467. Borrings Grammatik er repeteret. De Viderekomne have læst udvalgte Partier af Syntaxen i Abrahams's Grammatik, indøvet disse skriftlig og mundtlig efter Sibberns Stiløvelser. De Samme have ogsaa paa egen Haand læst Stykker af Boileau, Racine, Merimée og Vitet. — Nederste Afdeling Etudes litteraires pag. 105—133, 335—377. Borrings Grammatik de 6 første Capitler af Syntaxen. Formlæren repeteret. — Med hele Klassen er til Indøvelse af Syntaxen benyttet Stykkerne 71—100 i Borrings Stiløvelser.

5te Klasse 3 T. ug. Borrings étud. litt. p. 1—20. 105—133, 330—342. Sammes Læsebog for Mellemklasser p. 151—174. Disciplene have paa egen Haand læst p. 241—262. Af Abrahams's Grammatik de vigtigste Partier af Casuslæren indøvede skriftlig og mundtlig efter Sibberns Stiløvelser. Formlæren repeteret.

4de Klasse 2 T. ug. Borrings Læsebog for Mellemklasser p. 35—106. Af Abrahams's Grammatik Formlæren repeteret og indøvet mundtlig efter Læsens Opgaver 2det Afsnit.

3die Klasse 4 T. ug. Manuel des enfants p. 91 til Enden. Borrings Læseb. f. Mellemkl. p 35—106. Formlæren efter Abrahams med Forbigaaelse af enkelte Afsnit i Læren om Kjønnen og Kjøns- og Talboiningen. Mundtlig Oversættelse fra Dansk til Fransk efter Læsens Opgaver 1ste Afsnit.

2den Klasse 5 T. ug. Manuel des enfants, de 96 første Sider. Artiklen, Pronomina, Talord, Hjælpeverberne, de uregelmæssige Verber og et Udvalg af de hyppigst forekommende uregelmæssige ere lærte efter Dictat. Mundtlige og skriftlige Øvelser efter Læsens Opgaver 1ste Afsnit.

I Religionslæren under Adjunct Kruse.

6te Klasse i 3 Timer. ug. gjentaget hele Fogtmanns Lærebog og Herslebs Bibelhistorie og tillige meddeelt en Udsigt over den christne Kirkes Historie. Matthæi Evangelium fra Cap. 18 til Enden samt Brevet til Galaterne læste i Grundsproget.

5te Klasse 2 T. ug. Fogtmanns Lærebog §§ 47—59 samt 98 til Enden. I Herslebs Bibelhistorie det G. T. s. Historie fra Moses til Christi Fødsel.

4de Klasse 2 T. ug. Fogtmanns Lærebog forfra til Pligterne mod Gud § 63. Herslebs st. Bibelhist. fra 4de Periode i det N. T. s. Historie til Enden, samt af det G. T. s. Historie fra 2den Periode til 3die Afd. Udsigt over Bøgerne i det G. T.

3die Klasse 2 T. Valles Lærebog Cap. 1, 6, 7, 8. Herslebs st. Bibelhist. fra 6te Periode i det jødiske Folks Hist. til 3die Periode i det N. T. s. Hist.

2den Klasse 2 T. Balles Lærebog Cap. 1--5. Herslebs st. Bibelhist. det gamle Testaments Hist. forfra til Maccabæerne.

1ste Klasse 3 T. Blochs Grundlæg for Underviisning i Religion, samt Herslebs mindre Bibelhistorie ere begge lærte heelt. Nogle faa Psalmer ere ligeledes lærte.

I Historien.

6te Klasse 3 T. ug. og overste Afd. en forskilt Time under Adjunct Friis, hele Verdenshistorien efter Roefods Lærebog i Verdenshistorien, Allens i Fædrelandet's og Webers i den gamle Hist. Nederste Afd. det samme med Undtagelse af England, Spanien, Portugal, Holland og Italien.

5te og 4de Klasse forenede i 3, senere 2 T. ug. under Overlærer Ehrige, læst den gamle Historie og Middeldalderens indtil Aar 1300. Til Grund lagdes Roefods Udtog og Vohrs Lærebog i Middeldalderens Historie.

3die Klasse 3 T. under Adj. Friis, den gamle Historie efter Roefod.

2den Klasse 3 T. ug. samme Lærer: Middeldalderen og den nyere Tid indtil 1815 efter Roefods fragmentar. Lærebog Ehriges Udg.

1ste Klasse 3 T. ug. samme Lærer: Den gamle Tids Historie efter samme Lærebog.

I Geographien.

6te Klasse 2 T. under Adjunct Friis: hele Ingerslebs Lærebog.

5te Klasse 2 T. u. samme Lærer: samme Lærebog forfra til England, samt Australien.

4de Klasse 2 T. u. Overlærer Ehrige: hele Europa efter samme Lærebog.

3die Klasse 2 T. u. Adj. Friis: samme Lærebog til Nederlandene.

2den Klasse 2 T. u. samme Lærer: Thriges Lærebog for de lavere Klasser.

1ste Klasse 3 T. u. samme Lærer: samme Lærebog til den danske Stat.

I Mathematiken og Regning.

6te Klasse B, 4 Timer om Ugen u. Adjunct Broager den hele til Examen artium befalede Mathematik efter hans egen Lærebog i Arithmetik og Mundts i Geometri. — A. 3 T. ug. u. samme Lærer, i Arithm. Læren om irrationale Tals og Rodstørrelser efter egen Lærebog, og den praktiske Deel af Mundts Geometri.

5te Klasse 4 T. ug. u. Overlærer Hundrup, Arithmetik efter Broager fra de hele Tals Theorie (S. 99) til Roduddragning (S. 156). Geometri efter Doppermann forfra til § 12 (Firkanter med parallelle Sider).

4de Klasse 4 T. ug. u. Adjunct Broager i Arithmetiken efter egen Lærebog Brøk, Ligninger af 1ste Grad samt Forholde og Proportioner, og af Doppermanns Geometri No. 1—139.

3die Klasse 3 T. ug. u. samme Lærer i Arithmetik de 4 Specier i Algebra med Talsystemer og Brøk.

2den Klasse 4 T. ug. u. Timelærer Holm praktisk Regning, deels i Hovedet, deels paa Tavlen, meest Regula detri i Brøk.

1ste Klasse 4 T. ug. u. samme Lærer, deels Hoveddeels Tavleregning, meest Brøkers Behandling.

I Naturhistorien.

5te Klasse fra 13 Febr. 2 Timer ug. under const. Lærer Erølev: Indledning til Zoologien med specielt Hensyn

til Mennesket, Bløddyrene, Straaldyrene, de lavere Leddedyr (efter et Disciplene dicteret Manuscript), samt den specielle Botanik og Plantegeographie (efter Petits Botanik for Skoler).

4de Klasse 2 T. ug. til 13 Febr. u. Timelærer Holm Bramsens Naturh. om Krybdyrene og de 12 første SS af Planteriget samt Linnées System. Efter den Tid under Cand. philos. Ersløv i Zoologien samme Pensum som 5te Klasse. De stilkblomstrende Femtaalsplanter (efter Petits Bot. f. Sk.)

3die Klasse 2 T. under Holm Bramsens Naturh. om Fuglene. Fra 13 F. u. Ersløv, Pattedyrene, Fuglene, Krybdyrene og Amphibierne, efter Dreyers og Bramsens mindre Lærebog.

2den Klasse 2 T. u. Holm Bramsens Naturh. fra Begyndelsen til Fuglene. Siden u. Ersløv Pattedyrene og af Fuglene Indledningen og Rovfuglene efter samme Lærebog.

1ste Klasse 3 T. u. Holm Funks Ledetraad for Begyndere af Kielsen, og siden u. Ersløv Pattedyrene efter Dreyers og Bramsens mindre Lærebog.

I Kalligraphie under Adj. Friis:

4de Klasse 1 Time ug. 3die Kl. 2 T. 2den Kl. 2 T. 1ste Kl. 4 T. (de to i Forening med 2den Klasse); i de sidste Maaneder alle 4 Timer for sig under Timelærer Holm.

I Tegning,

indtil 1ste April u. Dannebrogsmænd og Borgerrepræs. Ehlers og fra 1ste Juni u. Malermester Møller, 3die Klasse 1 Time ug. 2den og 1ste Kl. samlede 2 Timer ug.

I Vocalmusik u. Cantor Hartmann:

De, som have Stemme og Behør, efter særskilt Inddeling 4 Timer ug. den ene Time fleerstemmig, alle samlede.

I Gymnastik og Svømning:

Gymnastik hver Klasse 2 Timer ug. og Svømning hver Aften naar Veiret tillader det, som anført ovenfor S. 11 under Corporal Madsen og Inspection af Adj. Friis.

Skolens Bibliothek

er siden sidste Programs Udgivelse forøget med følgende Bøger

a) fra Ministeriet tilsendt

Statistisk Tabelværk, udg. af Finansministeriet 17de Hefte 1849.

Schleisners Nosographie af Island. Medic. Disp. 1849.

Drsteds Oversigter over det egl. Vidensk. Selskabs Forhandlinger 1849. No. 3—8, og 1850 No. 1—3.

Molbechs nyt histor. Tidsskrift 3 Bds. 1 og 2 Hefte

Sibbern Betragtninger over Stat og Kirke. Univ. Progr.

Ussings dito de Parthenone ejusque partibus.

Universitetets Lectionscataloger for Vintersem. 1849 og Sommersem. 1850, samt Examenslister.

Tabeller over Danmarks Rjæbstads-Consumtion, Vare-Ind- og Udsærl, Skibsart o. s. v. 1847 2 Hefter in Folio.

H. Stephani thesaurus græcæ linguæ, edd. Hase & Dindorfius uterque. Vol. 7 fasc. 4.

Bisop Mynsters Progr. Den hedenste Verden ved Christendommens Begyndelse; forudskiftet Bisop Daugaards vita.

Brandes de ophthalmia gonorrh. disp. med.

Ersløvs Forfatter-Lexikon 12te Hefte.

20 Programmer fra de lærde Skoler og Instituter i Danmark, de 9 med forudskiftede Afhandlinger.

127 dito fra de preussiske Gymnasier for 1847, og

126 fra samme for 1848.

Ligeledes følgende Doubletter fra Odense Skolebibliothek af nogle til samme af Hr. Biskop Tetens forærede Bøger:

Th. Shaws Reisen u. Anmerkungen verschiedene Theile der Barbarey u. d. Levante betreffend mit Charten u. Kupff. 8j. 1765.

Petri Svisi Polani historia concilii Tridentini. Gör. 1658.

Olivarii comm. histor. de vita & scriptis Pauli Eliæ.

Galthens Beskrivelse over Kjøbst. Ribe.

Hasselquist Reise nach Palästina, herausg. v. Linnéus a. d. Schwed.

Vossuets Einleit. in die allg. Gesch. der Welt. bis auf Carl den großen, übers u. vermehrt v. Cramer, 8 Vde.

b) Andre Foræringer.

Uf Statsraad og Geheime-Archivarius C. F. Wegener hans tvende Skrifter:

1) Ueber das wahre Verhältniß des Herzogs von Augustenburg zum holsteinischen Ausrühre. Copenh. 1849. (paa Velinpapir).

2) Von der Landeshoheit über das alte Rendsburg auf der Eiderinsel, nebst e. früheren Chronik v. d. Anlegung des neuen Rendsburg. Copenh. 1850 (paa Velinpapir).

Uf Adjunct St. Friis.

1) Memoires du Comte de Griffenfeld, de l'Admiral C. Adeler, & du Vice-Adm. Tordenskjold. par T. Hofman. Amst. 1745 av. fig. 4to.

2) Kortfattet Veiledning for dem, der ville besee Roeskilde Domkirke, af St. Friis. 2det omarb. Dplag. 1848.

Uf Adjunct P. D. Broager:

Begaa Forelæsninger over Mathematiken. 1ste Deel Regnekunsten og Algebra, overs. af Mourier. Kbh. 1813.

Uf Rector:

Boesens Svar til de 17 Præster om Forargelse og Samvittighedsforvirring.

Martens ein Botum zur Gewissensfrage der schlesw. holst. Geistlichkeit.

Plutarchs Levnetsbeskrivelser oversf. af Tetens, 2den og 4de Deel, som manglede i Skolebibliotheket.

Af Etatsraad G. G. Tauber:

nogle af hans sal. Faders Dr. og Prof. Taubers Manuscripter.

c) For den til Bibliothekets Forøgelse bevilgede Sum efterhaanden deels fra Bogladen deels ved forekommende Leiligheder anskaffet:

Widenskabelighed, Litteratur og blandede Tidsskrifter.

Klemms allgem. Culturgeschichte der Menschheit 7r. Bd.

Ersch u. Gruber allg. Encyclopädie. Fortsæt. I, 47—50. III 24.

Hallsche allg. Literatur-Zeitung für 1849. Løstter Jahrgang.

Dansk Tidsskrift, udg. af Schouw. 15—20 Hefte.

Philologie, Pædagogik og classisk Litteratur.

Fortsetz. von den Jahrbüchern für Philologie u. Pädagogik, Jahrg.

1849 mit Supplementen og det Udkomne for 1850.

Böeckhs Staatshaushaltung der Athener. 2 Bde. mit einem Hefte Inschriften.

Orestias, Trilogie af Æschylos ved Brøndsted, udg. af Dorph.

Virgilii Maronis opera c. commentario ed Forbiger. 3 Voll.

Appiani Historie om Roms Borgerkrige med deres Ende ved

Dio Cassius, oversf. af Guldberg. (nedf. Priis).

Beckers Handbuch der römischen Alterthümer, fortgesf. v. Marquardt, 2ten Bds. 3s H.

Henrichsens Materialier til latinke Stile, ny Samling.

Bernhardy wissensch. Syntax der griech. Sprache.

Ciceros ausgewählte Reden, erklärt v. Palm. 5s Bdchen.

Curtius Rufus de reb. gestis Alexandri M. ed. Zumptius 1850.

Döderleins Reden u. Aufsätze, ein Beitrag zur Gymnasial-
pädagogik u. Philologie. 2 Bde.

Dansk Literatur (meest til de nedsatte Priser)

Joh. Ewalds samtlige Skrifter. 4 Dele.

G. F. Jacobis Skrifter.

Tyge Rothes adspredte Skrifter, samlede af A. B. Rothe
2 Dele.

G. Storms Digte, udg. af Boye.

Jonas Reins samlede Digte. 2 Dele.

J. Zetli's Poesier.

Udvalgte Digte af P. M. og P. R. Trojel med deres Cha-
rakteristik af Rahbek og deres Levnet. 2 Dele.

Wessels Digte 2 Dele.

Samsøes efterladte digteriske Skrifter, udg. af Rahbek.

Thaarups efterladte Skrifter, udg. af Rahbek.

Prams digteriske Arbejder, udg. af Rahbek. 6 Dele.

P. Foersoms Digte.

Todes poetiske og prosaiske Skrifter 6 Dele.

Bruuns dito 7 Dele.

P. H. Hastes blandede Digte.

R. Frankenaus Digte.

Boyes to Sørgespil og et Syngespil.

Kæmpeviser samlede af Abrahamsen, Nyerup, Rahbek 5 Dele.

Udsigt over den danske Digtetekunst u. Kong Chr. den 7de, ved
Rahbek og Nyerup.

Reineke Foss, metrisk oversf. af Chr. Winther.

Dhlerschlägers Tragoedier XI, 2.

— Digtværker 18de Bind.

— Grundringer 1ste, 2det og 3die Hefte.

P. Syvs Betenkninger om det Simbriske Sprog, Kbh. 1663.

Tysk og Fransk Literatur.

Jacob Grimms deutsche Grammatik 2te Ausg.

Vellerts sämtliche Schriften, 10 Theile.

Klopstocks sämmtl. Werke u. dessen Leben. 13 Bde.

Wielands sämmtl. Werke. 52 Bde.

Le Sage: Gil-Blas de Santillane.

— — Le diable boiteux.

Historie, Biographie, Geographie, Politik.

De paa Jægerspriis ved Mindestenene hædrede fortjente Mænds

Levnetsbeskrivelser ved P. L. Wandall. 4to.

Kong Erik Plogpenning's Historie ved Molbeck.

Danske Magazin, 3die Række, 3die Binds 3die Hefte.

Borgruinerne af Wedel-Simonsen. To Hefter.

Kjøbenhavns Stilling og Farer i Sommeren 1700, ved L.

Engelstoft.

Struensee og Guldberg, histor. Skildring ved Gjesfing.

Eteen Villes Reise om Jorden med Corvetten Galathea. 1ste og 2det Bind.

Slaget ved Fridericia (1819), ved en dansk Officør.

Den danske Hof- og Statscalender 1850.

Lengnicks Genealogier over adelige og borgerlige Familier, tvende Samlinger, indbundne til eet Format.

Sammes personahistoriske Bidrag vedf. Danm. og Norges Geistlighed i ældre og nyere Tid, samt danske og norske Studenter, døde i Kbh. fra 1649—1814.

Selmers nekrologiske Samlinger 3die og 4de Hefte.

Normannerens Støtte og Nedsættelse i Frankerige ved Dep- ping, overs. med Forandr. af N. M. Petersen.

Casp. Danckwerths neue Landesbeschreibung der Herzogthümer Schleswig u. Holstein. 1652 (mit vielen Charten).

Danmarks Riges Grundlov, og sammes Valglov.

Rigsdagstidende for 1849.

Berlingske polit. og Avertisf. Tidende for s. A.

Dagbladet Fædrelandet for s. A. (for halv Priis)

Wegener: den Augustenb. Hertugs sande Forhold til det slesv. holst. Oprør.

- Droysen u. Samwer Geschichte der dänischen Politik.
 Orsted om den danske Stats Opretholdelse i dens Heelhed.
 Martensens Sendebrev til Os. Consistorialr. Nielsen.
 Scheels affordrede Vidnesbyrd mod Kirkeprovst Nielsen.
 Martens Botum in Sachen des Landes.
 Friedenberg's Journal der neuesten Land- u. Seereisen m.
 Kupff. 20 Hefter.
 Arndt: Bruchstücke einer Reise durch Frankreich im J. 1799.
 3 Bde.
 Carne: Leben u. Sitte im Morgenlande, nebst e. Anh. über
 Griechenland, übers. v. Lindau. 4 Bde.
 Thiers hist. du Consulat & de l'empire. Livr. 36—40.
 Californien, det's Nutid og Fremtid, af Hoppe og Erman, oversf.
 af Schytte. 1850.

Theologie.

- Den christelige Dogmatik, fremstillet af Dr. Martensen.
 Sammes Sendebrev til Nielsen s. foreg. Afdeling.
 Clausens Tidsskrift for udenlandsk theol. Literatur 1849, 4 H.
 Sammes Fortolkning af de 3 første Evangelier, 4de Hefte.
 Mynsters Sørgetal ved N. Ohlenschlägers Fordefærd.
 Ammon: die wahre und falsche Orthodoxie.
 Mayer Commentar über d. Neue Test. 10te Abtheil.
 De Wette Beiträge zur Einleitung in das Alte Testament.
 2 Bde.

Naturkundskab.

- Tidsskrift for populær Naturvidenskab, af Petit og Thornam.
 3die Hefte.
 Humboldts Ansichten der Natur mit wissenschaftl. Erläuterungen.
 2 Bde.
 Smiths Lærebygning om Dyrenes Natur og Bestemmelse og
 Mennekenes Pligter mod samme. Udg. af Rahbek.
 Kbh. 1800.

Illustrirte Naturgeschichte. Das Thierreich (de udkomne) 1—31
Lieferung.

220 Blade colorerede Tegninger af indenlandste Planter, tegnede af Schytte. (eneste Exemplar.)

3 alt altsaa en Forøgelse for Bibliotheket af omtrent
250 Bind og Hefter foruden Programmerne fra danske Lær-
destoler og preussiske Gymnasier.

—

Af Skolens Beneficier har i det nu tilendebragte
Skoleaar været tilstaaet 30 Disciple fri Underviisning, 7
Moderation af $\frac{1}{3}$ Skolepenge, og af de Førstnævnte tillagt

4 det høieste Stipendium af 50 Rbd.	udgjør	200 Rbd.
4 det mellemste	— af 35 —	140 —
9 det laveste	— af 20 —	180 —
		<u>520 Rbd.</u>

alt af private Donationer, hvoraf dog kun
udbetalt Vedkommende til deres Forns-
denheder 135 —

og oplagt for dem til Understøttelse ved Universitetet 385 Rbd
Af den hele aarlige Stipendiesum 578 Rbd. 10 St.
er saaledes efter Gradrag af de
til Stipendier ikkun bevilgede 520 — = —

i Aar bespart til Gavn for til-
tilkommende Generationer . . . 58 Rbd. 10 St.

som tilligemed de tidligere Beholdninger og Oplagene for de
Disciple, som endnu ikke i Aar skulle afgaae til Universitetet,
indsættes til Forrentning i Byens Sparekasse indtil Sum-
men i det Hele bliver saa stor, at den kan gjøres frugtbrin-
gende mod lovbefalet Pant, alt ifølge Befalinger deels af før-
henværende kongelige Direction deels af nuværende Mini-
sterium.

Udtag af Skoleregnskabet

for Aaret 1849.

Indtægterne indtil 31 Martii 1850.

1. Renten af Skolens Capital-Formue	584 Rbd.	85	fl.
2. Fordebogs Indtægter i Korn og Penge	735	—	35 -
3. Huusafgifter	25	—	80 -
4. Tiende=Indtægter, af 14 Sognes hele Kongetiende, af 2 den halve eller par- tielle, og af et Sogns Præstetiende	8224	—	77 -
5. Fra Kjøge nedlagte Latinskoles Fønd, af Bieverstov, Stevns, Fary, Ring- sted og Tybjerg Herreder	143	—	80 -
samt af Høielse Sogns Kongetiende	69	—	85½ -
6. Degnepensioner fra 7 Herreder	287	—	32 -
7. Jordskyld	9	—	50 -
8. Af Kirker og Præstekalde	724	—	85 -
9. Skolecontingenter, iberegnet Januar Kvartal 1850	1469	—	16 -
10. Indtægter af Duebrødre Kloster	8986	—	22¾ -
11. Fra Universitetet	84	—	= -
12. Forskjellige ubestemte Indtægter	40	—	24 -
13. Beholdning fra 1848 Aars Regnskab	35	—	56½ -
14. Restance af Kirke-Helsing Sogns Kon- getiende for 1847, forfalden 1848	810	—	88¾ -
15. Tilbagebetalte Forskudde	1093	—	72 -
16. Nogle gifte Læreres Afdrag til Livs= forsikringsanstalten	151	—	45 -

Summa Indtægt 23477 Rbd. 69¾ fl.

Anm. Kornindtægter, som forfalde efter Capitalstarten i 1850 for 1849de Aars Afgrøde, maae ikke indføres førend i Regnskabsaaret fra 1ste April 1850.

Udgifterne 5 Fjerdingaar indtil 31 Martii 1850.

1. De faste Lønninger til Lærerne	·	10237 Rbd.	25	þ.
2. For Timeundervisning og Extratimer		806	—	40
3. Til Bibliotheket og videnskabelige Apparater		252	—	64½
4. Til Bygningernes Vedligeholdelse		256	—	20
5. Til Inventariets Vedligeholdelse, indbefattet Udgifter til Svømmebreen		232	—	13¼
6. Brændsels- og Belysningsforbrødenheder		411	—	42
7. Skatter og Afgifter		1591	—	5½
8. Regnskabsførerenes Procenter og Douceur m. m.		495	—	53
9. Pedellens Løn for 5 Fj. gr.		155 Rbd.		
og Reengjørselsomkst.		66 Rbd.	94	þ
		221	—	94
10. Til Skrivematerialier, Blæk m. v.		54	—	=
11. Til Programmer og Skolehøitideligheder, indbefattet en Rest for 1848 (55 Rbd. 85 þ.)		203	—	20
12. Const. Lærer Erslev til Flotningsomkst.		30	—	=
13. Udgifter efter Decisionsposter		477	—	16
14. Udbetalte Forskud til Lærere		118	—	72
15. Overskud indbetalt til den almindelige Skolefond		10042	—	75
				25430 Rbd. 60 þ.
Dyrige Udgifter, som vilse være dækkede af 1ste Quartals Indtægter 1850,		1952	—	86½
		Balance	23477 Rbd.	69¾ þ.

Fortsatte Personalefterretninger om de fra Skolen forhen dimitterede Disciple.

Dimit. i

- 1783 Justitsraad, Ridder og Contoirchef Chr. Kornerup i Marts 1840 i Naade og med Pension entlediget fra hans Function som Sportelcasserer under Finantsministeriet.
- 1787 Cand. theol. Rasmus Kornerup, Kjøbmand i Præste, død i Aug. 1849.
- 1789 Forhenværende og pensioneret General-Auditeur i Søstaden P. Rosenstand Goiske i Kbhavn. død i Febr.
- 1792 Dr. og Prof. J. H. Varsen, entlediget med Pension fra sit Embede som Sognepræst til Hølbek og Møhrløse.
- 1803 Conferentsraad F. W. Treschow Comd. af Dbrg. Rigsdagsmand for 1ste District i Landstinget.
- Sognepræst M. Mathiesen til Helsing og Drosfelbjerg, død i Marts 1849.
- 1811 Sognepræst F. W. Gamborg til Steenløse og Børø, død i Begyndelsen af 1850.
- 1815 Sognepræst J. C. Brangstrup i Snodstrup forflyttet til Tyltinge og Gundsømagle.
- Følgende af nuværende Rector dimitterede.
- 1816 Sognepræst til Naksø S. C. W. Vindebold i Jan. 1850 Ridder af Dannebrog.
- 1819 Statsraad, Ridder af Db. C. Neergaard Rigsdagsmand for 2det District i Landstinget.
- 1820 Amtsforvalter i Sønder Amt H. A. v. Holstein, som under Oprøret i Hertugdømmerne maatte flygte til Kbh., blev i Marts 1850 af Bestyrelsescommissionen constitueret til Stempelpapirs-Forvalter i Hertugd. Slesvig, og i April til Amtsforvalter i Flensborg Amt.

- 1820 Dr. theol. *H. C. Rørdam*, Sognepræst til Michaelis K. i Fridericia, i Marts 1850 Ridder af Drog.
- 1821 Geh. Archivarius, og Kgl. Historiograph, Dr. og Prof. *C. F. Wegener*, udn. til virkelig Statsraad og i Dec. 1849 til Commandeur af Dannebrog.
- 1822 Bysfoged og Byskriver i Lemvig samt Herredsfoged og Skriver i Skodborg og Vandfuld Herreder, *C. Voigt* i Jan. 1850 udnævnt til virkelig Cancellieraad. Rigsdagsmand for 8de District i Landstinget.
- 1823 Kammerjunker og Chef for Forst- og Jagd=Contoiret under Domainevæsenet, *F. F. F. v. Wimpfen* erholdt Charakter af Overførster.
- 1830 Cand. Juris *N. W. B. Glückstadt* antaget til Klosterskriver ved Roeskilde adelige Jomfrukloster.
- 1831 Expeditionssecretair i Statsraadet og Secretair hos Premierministeren, Auditeur *C. F. J. H. Liebe* i Sept. 1849 udnævnt til virkelig Justitsraad.
- 1832 Personlecapellan i Holbek *J. F. Engberg* i Febr. 1850 forflettet i lige Egenkab til Skaarup i Fyen.
- 1836 Pers. Capellan i Soderup *H. J. Th. Haar* i Nov. 1849 til ordineret Catechet og første Lærer ved Borgerskolen i Rørbø.
- 1837 Cand. Juris *C. C. W. Liebe* i dette Aar foretaget en Udenlandsreise til Tydskland, England, Frankrig og Italien.
- Cand. Med. *C. C. A. Fibiger* atter fra Efteraaret 1849 ansat som Læge ved Tropperne paa Als.
- 1838 Studios. Med. *J. Jensen* ligeledes.
- 1840 Cand. Med. *P. H. Dorph*, prakt. Læge i Rotterdam i Viborg Stift.
- 1841 Cand. Theol. *Poul Dorph*, Premierlieutenant i Reservehæren.

- 1842 Cand. Philos. A. G. Heide taget theol. Attestats
med h. ill. 2 Gr.
- 1843 Cand. Philos. W. I. Bloch Alumn. paa Borchs
Coll. philol. Embedsexamen. med h. ill. 34 Points.
- 1845 Cand. Philos. P. W. M. Fritz udnævnt til Land-
maaler.
- 1846 Cand. Philos. G. E. Greve Moltke-Hvitfeld
ansat som Volontair u. Udenrigsministeriet.
- Stud. Philos. G. J. E. Münster, udskr. til Mi-
litair, nu ansat som Overfyrværker ved Artilleriet.
- 1847 Cand. Philos. med bedste Char. til begge Exam. G.
G. U. Wellendorf, død af Brystsvaghed, en sær-
deles haabefuld og elskelig Yngling.
- Stud. Philos. og Sec. Lieutenant E. W. J. Hart-
vigsen, ansat i samme Charge i Linien.
- Cand. Philos. J. H. Gudme } udfreyne til Krigs-
— — M. P. Ernst } tjenesten og ansatte
1848 — — H. P. Jørgensen } i Artilleriet ligesom
nysnævnte Münster.

Den offentlige Examen i Roskilde Kathedral-
skole for det nu tilbagelagte Skoleaar vil blive afholdt
paa de Dage og i den Orden, som omstaaende Tabel
udviser. Til efter Behag at overvære de mundtlige
Prøver, som begynde hver Formiddag Kl. 9 og hver
Eftermiddag Kl. 3, indbydes herved Disciplenes For-
ældre og Bærger samt enhver Anden, som maatte inte-
ressere sig for Skolens Bestræbelser og dens Disciples
Fremstridt, ærbødigst af

S. Bloch.

Examen holdes i følgende Orden

D a g e n.	6. Klasse b.	6. Klasse a.	5. Klasse.	4. Klasse.	3. Klasse.	2. Klasse.	1. Klasse.	
18 Juli	Formiddag Eftermiddag	Latinsk Stil. Sangprøve	— med alle Klasser	Dansk Sti. tilsammen.	—	Dansk Stil i N. 4	—	
19 —	Formiddag	Bersjon.	—	—	Dansk Stil	—	Dansk Stil i N. 5	
20 —	Formiddag	Hist. Dpg.	Lat. Stil i N. 5	—	Latinsk Stil.	—	—	
22 —	Formiddag Eftermiddag	Relig. Dpg. —	Relig. Dpg. —	Latinsk Stil. —	— Latin.	— Relig. i N. 6	Dansk Stil i N. 4 Regning i N. 2	— Geogr. i N. 5
23 —	Formiddag Eftermiddag	Historie. Religion.	— Latin i N. 5	Græsk. —	Fransk. —	— Tydsk i N. 4	— —	— —
24 —	Formiddag Eftermiddag	Latin. —	— Religion.	— Latin.	— Religion.	Naturhst. i N. 5 —	— Historie i N. 4	— Hist. Kl. 4 i N. 4
25 —	Formiddag Eftermiddag	Græsk. Tydsk.	Fransk i N. 5 Tydsk Kl. 4½	Fransk Kl. 10½ —	— Historie.	Dansk i N. 4 —	— Relig. i N. 5	— Relig. Kl. 4 i N. 5
26 —	Formiddag Eftermiddag	Fransk. Arithmetik.	Græsk i N. 5 Arithmt. Kl. 4½	Tydsk i N. 4 Religion.	Tydsk Kl. 10. Dansk Kl. 4 i N. 5	— Latin i N. 4.	— —	— —
27 —	Formiddag Eftermiddag	Hebraisk. Homer f. Heb.	Hebr. Kl. 10½ Hom. f. Hebr. K. 4½	Arithmetik. —	Arithm. K. 10 i N. 5 —	— Historie i N. 5	Dansk i N. 4 Latin i N. 4	Dansk Kl. 10 i N. 4 —
29 —	Formiddag Eftermiddag	Geometri. Geographi.	Geometri Kl. 10½ —	— Geometri.	Geographi. Geom. Kl. 4 i N. 5	Geogr. K. 10½ i N. 4 —	Fransk i N. 5 Tydsk i N. 4	— Tydsk Kl. 4 i N. 4
30 —	Formiddag Eftermiddag	— —	Historie. —	Hist. Kl. 10½ i N. 6 Naturhistorie.	— Naturh. Kl. 4 i N. 5	Arithm. i N. 5 —	Naturhst. i N. 4 Geogr. i N. 4	Naturh. Kl. 10 i N. 4 Regning i N. 1
31 —	Formiddag	—	Geographie.	Geogr. Kl. 10½ i N. 6	Græsk.	Fransk i N. 5	—	—